

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

С.М.Коваленко

« 07 травня 2020 р.

Програма

вступного комплексного іспиту з фахових дисциплін
для здобуття ступеня «Магістр»
факультету економіки, соціальних технологій та туризму
спеціальність 054 Соціологія

Затверджено на засіданні приймальної комісії
(протокол №7 від 07 травня 2020 р.)

Київ-2020

Зміст

1. Вступ	3
2. Програма вступного комплексного екзамену	4
3. Орієнтовний перелік питань, що виносяться на випробування	33
4. Структура екзаменаційного білету	35
5. Критерії оцінювання відповідей	39
6. Рекомендована література	39

1. Вступ

Програма комплексного державного вступного екзамену на отримання ОС Магістр 054 «Соціологія» розроблена відповідно навчальних програм базових соціологічних дисциплін, які вивчались студентами- бакалаврами спеціальності 054 – Соціологія: «Історія соціології», «Загальна соціологічна теорія», «Економічна соціологія», «Етносоціологія», «Методологія та методи збору соціологічної інформації», «Математичні методи в соціологічних дослідженнях», «Соціологія праці», «Соціологія організацій», «Якісні методи досліджень», «Організація роботи соціологічної служби», «Соціологія громадської думки», «Технологія відбору в соціологічних дослідженнях», «Соціологічний аналіз документів», «Соціологія культури», «Соціологія масових комунікацій», «Соціологія міста», «Соціологія управління», «Соціальна структура суспільства», «Гендерна соціологія», «Соціологія споживання».

Метою комплексного державного вступного екзамену на отримання ОКР магістр 8.03010101 «Соціологія» є оцінка якості підготовки бакалаврів соціології щодо можливості підвищення кваліфікації фахівця з соціології.

Пакет завдань містить 40 варіантів і передбачає усну форму складання екзамену. Завдання є рівнозначними за обсягом та складністю. Виконання кожного завдання розраховане на термін однієї академічної години. Кожне завдання складається з 3-х теоретичних завдань, які передбачають контроль знань з теорії та історії соціології, галузевих соціологічних дисциплін, методології соціологічного дослідження та методів збору і аналізу соціологічної інформації.

Оцінювання відповідей з екзаменаційних завдань проводиться згідно з Критеріями оцінки

Програма вступного комплексного екзамену

ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

Предмет історії соціології, основні етапи та напрями її розвитку. Визначення соціології як науки. Предмет та об'єкт вивчення соціології. Історія соціології та соціологічна наука. Предмет вивчення історії соціології. Основні етапи історії соціології. Основні підходи до переодизації історії соціології. Поняття протосоціології та основні етапи її розвитку. Основні етапи та напрями (типи) соціології, Поняття соціологічної парадигми, соціологічного типу та соціологічної школи. Значення історії соціології.

Протосоціологія: Розвиток соціального знання Стародавнього світу. Основні форми донаукового відображення світу та специфіка відтворення в них суспільних процесів. Міф і епос – найдавніші форми відображення дійсності раннього класового суспільства.

Історичні передумови виникнення науки. Розвиток соціального знання про суспільство у Стародавній Індії Китаї та античності. Специфіка виникнення та розвиток протосоціології в Древній Греції. Розвиток емпіричних соціальних досліджень. Виникнення і розвиток історіографії та її значення для пізнання соціальних процесів (логографи, Геродот, Фукидід, Полій, Тацит). Соціально філософські проблеми суспільства і соціального пізнання (Демокріт, Платон, Арістотель).

Виникнення і розвиток соціології в середині XIX ст. Соціально-економічні та теоретичні передумови становлення соціології як науки. Криза традиційного суспільствознавства. Наука про людину А. Сен – Сімона. Парадигми позитивізму в соціології.

Соціологія Огюста Конта (1798 –1857). О.Конт – родоначальник сучасної соціології. Поняття “позитивної науки” і класифікація наук О. Конта. Предмет, структура і особливості соціологічної системи О.Конта. Методологічні установки соціології О. Конта: принцип цілісності; принцип еволюціонізму; принцип функціоналізму. Два напрями соціології О. Конта: соціальна статика та соціальна динаміка. Соціальна статика як дослідження соціального порядку, умов існування та законів функціонування суспільства. Соціальні структури суспільства. Соціальний консенсус і гармонія. Соціальна динаміка як дослідження соціальних процесів та змін у суспільстві, дослідження законів розвитку. Закон спадкоємності – три стадії розвитку інтелекту. О. Конт про методи соціологічного дослідження суспільства: метод спостереження, експериментальний метод, зрівнювальний та історичний метод. Значення соціології О. Конта для подальшого розвитку соціологічної думки. Виникнення і розвиток натуралістичного напрямку в соціології. Загальна характеристика соціологічного натуралізму. Особливості виникнення, основні школи соціологічного натуралізму та їх проблематика. Поняття соціологічного органіцизму.

Соціологічна концепція Герберта Спенсера (1820 – 1903). Сутність соціологічної концепції Г. Спенсера. Поняття еволюції. Принципи вчення Г. Спенсера про соціальну еволюцію: процес росту, інтеграції та диференціації суспільства. Еволюційна модель Г. Спенсера, рівні соціального розвитку.

Предмет соціології Г. Спенсера, розмежування історії та соціології. Методологічні принципи вивчення суспільства: органіцизм і функціоналізм. Роль різних соціальних інститутів у суспільстві. Способи Г. Спенсера створити систему індуктивної соціології на базі порівняльно-історичних досліджень.

Типи суспільств. Відношення Г. Спенсера до соціалізму та профспілок. Значення соціологічних досліджень Г. Спенсера, їх місце в історії соціології. Методичні та наукові недоліки органіцизму П.Ф. Лілієнфельда, А.Шеффле, А. Еспінаса, Р. Вормса. Соціально-дарвіністські теорії Л. Гумплевича, У. Самнера, А. Смолла, Г. Ратценхоффера (основні проблеми). Концепції расово-антропологічної школи в соціології та порівняльний аналіз соціологічних доктрин Ж. Гобіно, В. де-Ляпужа, Х.С. Чемберлена. Географічна школа в соціології, характеристика концепцій Т. Бокля, Л. Мечнікова, Е. Реклюх. Сутність геополітичної соціології.

Соціологія Алексіса де Токвіля (1805 – 1859) Об'єкт і метод соціології. Предмет соціологічних досліджень А. де Токвіля. Аналіз демократії в Америці. Аналіз демократії як форми суспільства. Категорії “свобода” і “рівність”, їх взаємозв'язок та протилежність.

Соціальний розвиток. Типи суспільства. Аристократія та демократія. Фактори зруйнування аристократії. Фактори стабілізації демократії. Основні закони розвитку суспільства. Значення соціологічних досліджень А. де Токвіля для сучасного розвитку українського суспільства.

К. Маркс і соціальна теорія марксизму. Загально теоретичні принципи. Розуміння суспільства К Маркса. Суспільні структури суспільства К. Маркса: широкий та вузький підходи. Формаційна теорія Маркса. Проблема відчуження праці та людини у соціальній теорії К. Маркса. Теорія буржуазного суспільства та класової боротьби.

Розвиток соціології з середини XIX – початку XX. Теоретико-методологічна концепція соціологізму”. **Вчення Еміля Дюркгейма (1858 – 1917).** Ідейно-теоретичні передумови діяльності Е. Дюркгейма. Соціологія Е. Дюркгейма: онтологічний та методологічний принципи. Соціальний реалізм Е. Дюркгейма. Поняття соціальної реальності та соціального факту, її специфіка. Предмет соціології. Метод соціології. Правила об’єктивності. Соціологія пояснення: каузальний та функціональний підхід. Експериментальний та порівнювальний метод. Суспільство як система соціальних фактів. Види соціальних фактів. “Коллективні уявлення” як категорія дюркгеймівської соціології. Поняття колективної свідомості. Класифікація фактів колективної свідомості. Морфологічні факти та їх види. Соціологія конкретних суспільних форм. Типи суспільства. Механістична стадія розвитку суспільства та його соціальні структури. Органічна стадія розвитку суспільства. Значення розподілу праці у виникненні сучасного органічного суспільства. Основні соціальні структури органічного суспільства та види моралі. Аномія суспільства. Види самогубств. Нормальне й патологічне. Взаємодія суспільства та індивіда. Теорія соціальної солідарності Е. Дюркгейма і її вплив на розвиток соціологічної теорії.

Психологічний напрям у соціології XIX – початку XX ст. Психологія народів (М. Лацарус, Г. Штейнтель, В. Вунд) та психологія натовпу (Г. Лебон). Теорія наслідування Г. Тарда. Інтеракціонізм Ч. Х. Кулі. Інстинктивізм У. Мак – Дугала та соціологічні проблеми психоаналізу З. Фрейда.

Німецька формальна соціологія кінця XIX—початку XX ст. Загальна характеристика соціологічної науки в Німеччині. Зародження соціологічної науки в Німеччині. Внесок німецьких соціологів у розробку методологічних принципів соціології. Проблеми соціального пізнання. **Формальна соціологія Г. Зіммеля (1858 – 1918)** Філософські та методологічні принципи концепції Г. Зіммеля. Вчення про соціальну диференціацію. Соціологія культури Г Зіммеля. Протиставлення Г. Зіммелем методологічного та онтологічного, формального та змістовного підходів до вивчення соціальних проблем суспільства. Суспільство та індивід. Вчення Г.Зіммеля про соціальний конфлікт. Значення соціології Г. Зіммеля для розвитку західної соціології.

Вчення про суспільство Ф.Тьонніса. Особливості підходу до розуміння суспільства Ф. Тьонніса. Види суспільств. Ф. Тьонніс про "спільноту і суспільство."

Соціологія соціальної дії (розуміюча соціологія) **Макса Вебера (1864 – 1920).** Ідейно-теоретичні передумови творчості М. Вебера. М.Вебер і неокантіанський переворот у соціології. Розуміння як категорія соціологічної теорії. Теорія раціоналізації М. Вебера, основні принципи. Предмет соціології. Категорія “соціальної дії”, її найважливіші характеристики. Індивід як суб’єкт соціальної дії. Види соціальної дії. Методологічні розробки М. Вебера. Методологічний індивідуалізм М. Вебера. Поняття “ідеального типа”. “Генетичний ідеальний тип”. “Чистий ідеальний тип” – як інструмент соціологічного дослідження. Вчення М. Вебера про владу. Три чистих типи панування. Теорія раціоналізму.

Соціологічна система Вільфредо Парето (1848 – 1923). Розвиток соціології в Італії. Соціально-політичні думки В. Парето. Предмет соціології та її методи (опис, спостереження, експеримент, логічні міркування).Методологічні розробки В. Парето. Поняття “соціального факту”, “закону”, “соціального явища”. Протилежність каузального і функціонального підходів у соціології. Суспільство: статична та динамічна рівновага. Механізм дослідження суспільства. Ірраціональність та раціоналізація поведінки людини. Класифікація дії людини. Соціальна система, її елементи та найважливіші характеристики. Концепція круговороту еліт.

Емпіричні соціальні дослідження XIX – початку XX ст. Л.А. Кетле (1796 –1874) (про статистичні закономірності соціальних явищ. Розвиток масових соціальних обслідувань.

Моральна статистика і соціальна гігієна. Емпіричні дослідження Ле Пле (1806 –1882). Д.Ж. Журавський про фактори деформації матеріалів соціальної статистики. Вивчення громадської думки в США. Реклама як соціальний феномен.

Розвиток української академічної соціології. Соціально-політичні погляди **Михайла Драгоманова (1841—1895)**. Українська ідея. Вчення про державу і право. Соціологічний метод. Соціологічні питання у творчості **Олександра Потебні (1835—1891)**. Проблема денационалізації у працях Потебні. Думки **Івана Франка (1846—1916)** про соціальну еволюцію. Предмет соціології та її спеціалізація. Проблема історичного розвитку суспільства. Аналіз соціальної структури суспільства. Генетична соціологія **Михайла Грушевського (1866—1934)**. Формування історико-соціологічного бачення. "Генетична соціологія" й теорія суспільності. "Українське переживання" і політична соціологія. Соціальна наука **Богдана Кістяківського (1863—1920)**. Проект створення наукової соціології Богдана Кістяківського. Методологія соціальних наук. Проблема соціологічних понять. Поняття причинності. Проблема цінностей у соціологічній науці. Поняття соціальної реальності як сукупності ситуації. Інструментальна природа мислення. Взаємозв'язок суспільства та індивіда. Рефлексивне соціальне "Я". Обґрунтування соціології права.

Соціологія державотворення та політична антропологія **В'ячеслава Липинського (1882—1931)**. Домінанти соціально - політичного мислення. Політична антропологія. Соціологія **Микити Шаповала (1882—1932)**. Особливості соціологічного мислення Микити Шаповала.

Чиказька соціологічна школа, методологічні принципи та наукові результати. Загальна характеристика стану соціології в Європі та Америці середини ХХ ст. Основні представники та проблематика Чиказької соціологічної школи. Методологічні принципи та наукові результати. Основні соціологічні концепції середини ХХ ст. Гуманістична соціологія Флоріана Знанецького. Біографічні відомості про Ф. Знанецького. Світ культури к світ цінностей. Концепція гуманістичного коефіцієнта. Системний підхід до культурної дійсності. Теорія соціальних дій. Соціологія як наука про культуру. Інтеракціоністська соціологія Джорджа Міда. Біографічні відомості про Дж. Міда. Теоретико – методологічні засади. Основні тези і поняття символічного інтеракціонізму. Відкриті питання соціологічної теорії Дж. Міда та її сучасні версії.

Соціологія Питирима Сорокіна (1889— 1968). Загальна характеристика соціології П.Сорокіна. Ідейно – теоретичні витoki соціології П. Сорокіна. Соціологія як наука. Рівні соціологічної науки. Соціологія в системі наук. Вчення про Суспільство П.Сорокіна. Поняття "соціального явища", його сторони. Поняття суспільства. Предмет вивчення соціології. Структура соціології. Поняття соціальної статистики та динаміки. Соціальна статика та соціокультурна динаміка у соціології П. Сорокіна. Вчення про статистику суспільства: основні соціальні структури, рівні суспільства. Поняття, види стратифікації суспільства. Соціальна стратифікація суспільства. Економічна стратифікація. Поняття флуктуації. Типи економічних флуктуацій. Гіпотеза флуктуацій висоти та профілю економічної стратифікації. Політична стратифікація. Флуктуації політичної стратифікації. Професійна стратифікація. Фундамент міжпрофесійної стратифікації. Висота, етажність та профіль професійної стратифікації. Вчення про соціокультурну динаміку суспільства. Вчення П. Сорокіна про цивілізації. Соціокультурний розвиток та проблеми глобалізації світу. Значення соціології П. Сорокіна для розвитку американської та сучасної соціології.

Структурно-функціональна соціологія Соціально – теоретичні передумови виникнення структурно функціональної соціології. О. Конт, Г. Спенсер як засновники методу структурного функціоналізму у соціологічній науці. Е. Дюркгейм та П. Сорокін — попередники структурного функціоналізму у сучасній соціології.

Структурно функціональна соціологія Толкотта Парсонса (1902 –1979). Т. Парсонс — засновник інституціональної школи структурно-функціональної соціології. Поняття "дійової особи". Орієнтири соціологічного теоретизування. Система дії. Волонтаристська теорія. Соціальна дія людини як система, яка самоорганізується; її специфіка; символічність, нормативність, волонтаристичність.

Концепція соціальної системи. Соціальна система, її підсистеми та функції. Інваріантний набір функціональних проблем.. Суспільство – як соціальна система (основні

поняття і проблеми). Проблематика соціальних змін. Функціоналізм і теорія середнього рівня Роберта Мертона (народ. 1910). Особливості функціоналізму Р. Мертона. Функції та дисфункції. Теорія середнього рівня Р. Мертона та її значення для розвитку соціології. Аномія суспільства Р. Мертона. Вклад школи французького структуралізму (М. Леві-Стросс, М. П. Фуко) і сучасний розвиток структурно-функціонального методу. Сучасні дискусії навколо розвитку структурно-функціонального аналізу.

Сучасний етап теоретичної соціології. Загальна характеристика сучасного етапу теоретичної соціології. Основні напрями та проблеми сучасної теоретичної соціології. Дискусії про функціоналізм в сучасній соціології. Теоретичні проблеми соціології в роботах К.Маннгейма. Проблема організації праці і управління в американській соціології 20-х —60-х років ХХ ст.

Теорії конфлікту в сучасній соціології (Р.Дарендорф, Л.Козер, Е.Райт та ін.). Історико – культурні та ідеологічні фактори формування конфліктного підходу. Теоретико – методологічні засади конфліктології. Діалектична теорія конфлікту: теорії класів і класового конфлікту Р.Дарендорфа. Функціональність конфлікту: Козер. Розуміння конфлікту Е. Райтом. Загальна теорія конфлікту Боулдінга тощо.

Соціобіологія та соціальний біхевіоризм (Е.Уілсон, П. Ван Дерге). Натуралістичний виклик соціології. Від ранніх теорій інстинктів до концепцій усипальних генів. Соціобіологічний ракурс соціального життя: Едвард Уілс. Біологічний функціоналізм: П'єр Ван де Берге, Біхевіористична соціологія Б.Ф. Скінера.

Теорія соціального обміну: Д. Хоманс, П. Блау. Теоретичні джерела. Критика абстрактного теоретизування у світлі психологічного редукціонізму. Поняття реальної поведінки. Елементарні форми соціальної поведінки. Макроструктуралізм П. Блау. Теорія справедливого соціального обміну.

Новітні пошуки в царині соціологічного теоретизування. **Неофункціоналізм: Дж. Олександр, Дж. Тьорнер.** Структуралізм і постструктуралізм: К. Леві – Стросс, М.Фуко. **Постмодернізм:** Бурд'є. Психологічні ідеї в сучасній соціологічній теорії (М.Хоркхаймер, Т.Адорно, Г.Маркузе, Е. Фромм, Н.Еліас та ін.). Сучасні теорії соціальної структури (У.Мур, Ч.Девіс, Е.Гідденс, П.Бурд'є та ін.). **Феноменологічні методи в сучасній соціології.** Основні ідеї і методи етнометодологія. Проблеми соціального пізнання: пошук нової соціологічної парадигми. Теорія комунікативної дії Ю.Хабермаса, її основні поняття і висновки. Соціологія Н. Лумана. Соціологія А.Турена та профспілковий рух у його соціологічній концепції. Актуальні проблеми сучасного розвитку соціологічної науки

ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ

МІСЦЕ ЗСТ В СИСТЕМІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ. Соціальне як об'єкт наукового пізнання. Основні визначення поняття "соціальне". Соціальне, соцієтальне та соціабельне. Предметна специфіка соціології в системі суспільствознавства. Об'єкт і предмет соціології. Еволюція предмету соціології. Соціальна спільність як предмет соціології

Система соціологічного знання. Фундаментальний та прикладний рівні соціологічного знання. Загальносоціологічна теорія, спеціальні соціологічні теорії, галузеві соціології, прикладні /емпіричні/ соціологічні дослідження. Сучасні дискусії навколо структури соціологічного знання. ЗСТ як теоретична основа соціології.

Плюралізм теоретико-методологічних засад сучасної соціології. Поняття парадигми, мультипарадигмальний статус сучасної соціологічної теорії. Дослідницька традиція, дослідницька перспектива, теорія. Теоретичні парадигми у соціології (за Дж.Рітцером та В.Ядовим).

Структура загальносоціологічної теорії. Основні компоненти соціологічної теорії. Принципи, понятійно-категоріальний апарат, закони та закономірності, загальнотеоретичні та емпіричні методи. Соціальний факт. Специфіка соціологічних законів. Пізнавальна та прикладна функції соціології та їх різновиди.

ПРОСТІР І ЧАС ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПОНЯТТЯ СОЦІОЛОГІЇ. Поняття соціального простору. Класичні визначення соціального простору. Е.Дюркгейм про соціальний простір. Г.Зіммель про соціальний зміст простору. Основні підходи до розуміння соціального простору. Субстанціональний підхід до соціального простору (П.Сорокін). Реляціоністський

підхід до розгляду соціального простору (П.Бурдьє). Час і простір як виміри соціального життя. Поняття соціального часу. Структура соціального часу. Три рівні соціального часу за Е.Гіденсом. Функції соціального часу. Основні соціологічні традиції у вивченні соціального часу. Е.Дюркгейм про час як соціальний факт. Дослідження соціального часу П.Сорокіна та Р.Мертон. Ж.Гурвіч про гетерогенність соціального часу.

СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА. Зміст поняття "суспільство" в історії наукової думки. Суспільство як об'єкт соціологічної науки. Поняття "система" та його елементи. Суспільство як соціальна система, його системна специфіка. Елементи соціальної системи як відносно автономні частини соціального цілого. Соціальна структура, соціальні інститути, соціальні відносини. Особа у суспільстві та групі.

Системний підхід в соціології. Системний підхід в структурному функціоналізмі. Схема AGIL Т.Парсонса. Співвідношення системи та життєвого світу в концепції Ю.Габермаса. Теорія систем Н.Лумана. Самореферентність та аутопойозис. Процес диференціації суспільства, типи диференціації. Еволюція соціальної системи за Н.Луманом.

Елементи соціальної системи. Соціальна дія. Типологія соціальної дії за М.Вебером. Просторовий, психологічний та соціальний контакт як основа соціальної взаємодії. Система соціальних відносин. Механізми та технологія соціальних відносин. Акція /акт/, дія, зв'язок, взаємодія. Спілкування. Соціальна взаємодія, суспільні відносини як система. Суспільні та соціальні відносини.

КУЛЬТУРА ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ. Поняття культури. Культура і соціокультурні цінності. Повсякденне, загальнонаукове і соціологічне поняття культури. Елітарна, народна, масова культура і надкультура. Склад культури: елементи, універсалії, культурна статика і культурна динаміка. Типи культури. Культура традиційного типу і сучасна культура. Функції культури в суспільстві. Культура і спосіб життя. Культура як нормативно-ціннісна система суспільства. Типологія цінностей. Домінуюча культура, субкультура і контркультура. Взаємозв'язок цінностей культури, ціннісних орієнтацій особистості і соціального поведінки. Культура як інтегративна цілісність матеріального і духовного. Культура і цивілізація. Сучасні теорії культури. Соціокультурні особливості українського суспільства.

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА. Поняття "соціальна структура". Онтологічний та гносеологічний статус поняття соціальна структура в соціології. Традиції та підходи дослідження соціальної структури в соціології. Елементи соціальної структури. Соціальні інститути, організації, культура та індивіди. Принципи та критерії типології соціальної структури. Концепції соціальної структури в історії соціології /О.Конт, Г.Спенсер, К.Маркс, Е.Дюркгейм, М.Вебер, Т.Парсонс, Е.Шілз, Б.Барбер та інші/. Соціальна структура в концепціях технологічного детермінізму. Сучасні розробки в напрямку інтеграції структури та дії. Теорія структурації Е.Гіденса.

Стратифікаційний підхід в дослідженні соціальної структури. Соціальна стратифікація як процес відтворення соціально-структурних елементів. Соціальний статус в системі соціальної стратифікації. Стратифікаційний підхід в працях М.Вебера. функціоналістська традиція стратифікації (К.Девіс та У.Мур). Типологія стратифікаційних систем.

Класовий підхід в дослідженні соціальної структури. Класова структура суспільства. Поняття класу в соціології К.Маркса. "Клас-у-собі" і "клас-для-себе". Класи, політичні партії та статусні групи в соціології М.Вебера. Сучасні дослідження класової структури суспільства (Е.Райт, Д.Локвуд, Р.Дарендорф, Дж.Голдторп). Проблема "середнього класу" в сучасному суспільстві.

Соціальна мобільність та її чинники. Типи соціальної мобільності. Соціальна мобільність як показник відкритості суспільства. Соціальна мобільність та відтворення соціальної структури. Антропомічний підхід в соціології. Типи соціального відтворення.

СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ. Поняття соціального інституту. Соціальні інститути як засоби організації і регулювання суспільних відносин. Інститути держави права, сім'ї, моралі, культури, освіти а інші - типи соціальних інститутів. Структурні компоненти соціальних інститутів та технологія їх функціонування. Соціальні норми. Соціальні заохочення та санкції.

Основні функції соціальних інститутів: явні та латентні. Соціальні інститути як система організації та відтворення системи суспільних відносин.

Багатоманіття видів соціальної діяльності та суспільних відносин як фактор типології соціальних інститутів. Формальні та неформальні інститути та організації. Соціальні інститути і соціальний контроль. Соціальні інститути як механізм соціальних змін. Роль соціальних інститутів, організації та установ в організації та управління спеціалізованими сферами життєдіяльності суспільства. Влада та управління.

СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ. Поняття соціальна група в соціології. Соціальні агрегації, категорії, спільності, спільноти та групи. Поняття квазігруп. Типи квазігруп: соціальні кола, аудиторії, натовп. Складові елементи соціальної групи. Типологія соціальних груп (ін-групи, аут-групи, первинні, вторинні групи, референтні групи, малі, великі групи і т.д.)

Соціологічне трактування поняття організація. Організація як соціальне явище. Основні риси соціальних організацій. Напрямки аналізу організації, концепції її побудови. Основні структурні елементи організації. Цілі організації. Положення особи в організації, ієрархія. Вертикальна та горизонтальна організаційна структура. Управління в організації. Типологія організацій.

ОСОБИСТІТЬ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН. Співвідношення понять "індивід", "людина", "особа", "особистість". Особа як продукт соціальної еволюції в умовах цивілізації та культури. Типи особи в історії суспільства. Рольові теорії особистості. Система соціальних статусів та ролей.

Соціалізація особи як процес онто- і філогенезу і набування психологічних та соціальних властивостей і характеристик індивідом. Основні етапи соціалізації індивіда. Фактори соціалізації. Особа як об'єкт і суб'єкт соціальних взаємодій та суспільних відносин. Мікро і макросередовище формування та розвитку особи. Соціалізація як індивідуальне засвоєння культури. Соціально-контрольовані та стихійні процеси соціалізації. Соціокультурний, соціально-економічний та віковий аспекти соціалізації. Соціальний контроль та девіантна поведінка особистості.

СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ. ТЕОРІЇ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА. Поняття "соціальна зміна". Кількісні та якісні зміни. Співвідношення понять еволюція, революція, трансформація. Концепції еволюційного та революційного розвитку суспільства. Теорії культурно-історичних типів як альтернатива прогресивістським концепціям розвитку суспільства. Глобалізація та тенденції розвитку соціальних і культурних процесів в сучасному світі.

ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ

Особливості економіко-соціологічного підходу. Межі економічного та економіко-соціологічного підходів. Моделі економічної та соціологічної людини. Принципи побудови моделі економіко-соціологічної людини. Основні відмінності соціологічного та економічного підходів до вивчення економічного життя (Н. Смелсера, Р. Сведберга, М. Грановеттера, П. Вайзе та К. Полань). Поняття економічної дії. Економічна дія як форма соціальної дії. Інтерпретації економічної дії у працях М. Вебера, В. Зомбарта. Поняття раціональності. Формальна та змістовна раціональність. Вбудованість економіки у соціальну структуру суспільства (Т. Парсонс).

Історична та територіальна локалізація економічної соціології. Історичні етапи становлення економічної соціології. "Стара" економічна соціологія. Економічний імперіалізм та нова економічна соціологія. Нові напрями економічної соціології (Р. Сведберг). Інституціоналізація економічної соціології. Новітні підходи в економічній соціології. Американська та європейська економічна соціологія. Економічна соціологія в радянський та пострадянський періоди. Дослідні проекти та навчальні програми. Методологічна ситуація. Найбільше та найменше розроблені галузі економічної соціології. Найбільш перспективні напрями розвитку економічної соціології у майбутньому. Економічна соціологія в Україні.

Нова економічна соціологія. Концепція укоріненості економічної дії (М. Грановеттер). Соціальне конструювання економічних інститутів. Довіра та опортунізм. Соціологія виробничих ринків. Використання мереж на внутрішніх та зовнішніх ринках праці. Упорядкування “старої” та “нової” економічної соціології В. Радаєвим. Теорія конвенцій Л.Тевено. Соціологія раціонального вибору Дж. Коулмена. Мережевий підхід Д. Старка. Владний підхід Ф. Блока. Новий інституціоналізм Н. Флігстіна. Субстантивістський підхід А. Портеса. Політико-економічний підхід Дж. Гершуні. Етнографічний підхід М.Аболафія. Культурно-історичний підхід (В.Зелізер). Стратифікаційний підхід Дж. Голдторп. Постструктуралістський підхід П. Бурдьє: споживацькі практики та стилі життя, суперечності між класом та габітусом. Постмодерністський підхід С. Леша та Дж. Уррі: виробництво благ та знаків, когнітивна та естетична рефлексивність, інформаційні та комунікативні структури, дедиференціація економіки та культури.

Економічна теорія конвенцій. Поняття комплексності економічних явищ. Встановлення еквівалентності та можливість конвенцій (Л. Тевено). Конфлікт між формами координації. Порядок обґрунтування цінності та відносини між ними. Господарська організація як компромісний засіб координації.

Мережевий підхід. Поняття мережевих відносин. Функції мереж. Основні характеристики мереж. Міцні та слабкі зв'язки. Поняття структурної еквівалентності. Формальні та неформальні мережеві зв'язки. Бізнес-групи та ділові мережі як проміжні ланцюги між ринком та вертикальною інтеграцією. Внутрішні мережі як засоби гнучкості організацій. Рекомбінована власність.

Інституціональний підхід. Поняття господарчих інститутів. Старий та новий інституціоналізм. Інституціоналізм та соціологія ринків (Н. Флігстін). Нова інституціональна економіка. Інституціональні утворення: права власності, структури управління та правила обміну. Концепції контролю та засоби легітимізації дій. Ефективність інститутів. Проблеми виміру трансакційних витрат.

Соціологія раціонального вибору. Поняття раціонального вибору в економічній теорії та соціології (Дж. Коулмен). Вплив соціальної структури на соціальну дію. Теорії соціального вибору. Раціональність, соціальні норми та примус.

Держава та економіка. Господарська влада. Влада та власність. Власний підхід до господарства (Ф. Блок). Роль держави у формуванні ринків. Типи втручання держави в економічні відносини. Ліберальні та марксистські інтерпретації держави. Держава як агент господарської діяльності. Специфіка торгу на бюрократичних ринках. Комерціалізація держави.

Господарські організації. Порівняльний аналіз господарських організацій (Н. Біггарт). Інституціональне оформлення ринків та багатоманітність організаційних логік. Порівняльний аналіз трудових відносин у господарських організаціях. Основні моделі затвердження авторитету в господарських організаціях. Сучасні форми господарських організацій. Мережеві підприємства (М. Кастельс).

Соціологія домашнього господарства. Нова економічна теорія домашнього виробництва. Політико-економічний підхід до соціології домашнього господарства (Дж.Гершуні). Економіка родини та родинна економіка. Етика виживання (Дж. Скотт). Використання часу в домашньому господарстві. Види праці в домашньому господарстві. Розвиток сфери послуг та її вплив на домашню працю. Гендерні ролі у домашньому господарстві.

Соціологія ринків. Ринки як об'єкт економіко-соціологічного аналізу. Поняття господарської культури. Культурна укоріненість економічних відносин. Регулятивні функції культури. Специфіка етнографічного підходу у вивченні ринків. Ринки як культури (М. Аболафія). Конституюючі правила та ролі. Поняття локальної раціональності та багатоманітності типів раціональності. Праця та раціоналізація. Обмін та самоствердження, споживання та співучасть.

Соціологія грошей. Застосування культурно-історичного підходу до вивчення грошового обігу (В. Зелізер). Природа та сутність грошей. Грошові сурогати. Грошова культура населення. Соціологія фінансової поведінки населення. Масова фінансова поведінка та “фінансові піраміди”.

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ЗБОРУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Проблеми теорії та методології соціологічного дослідження. Соціологія як наука. Рівні соціологічної теорії. Методологічні принципи соціологічної теорії. Методологія як логіка наукового пізнання. Поняття соціального факту, соціального явища. Проблема достовірності соціологічного знання і його обґрунтованості. Стратегія наукового пошуку. Методи соціологічного дослідження. Техніка соціологічного дослідження, методика, процедура. Етапи соціологічного дослідження.

Підготовка конкретного соціологічного дослідження. Визначення конкретного соціологічного дослідження, його призначення. Розподіл соціологічного досліджень за методами збору інформації: опитування, спостереження, аналіз документів, експеримент. Соціологічного дослідження, які розрізняються залежно від того, як вивчається об'єкт: у статичності чи в динаміці: точечне, повторне, панельне. Їх відмінності та завдання.

Програма конкретного соціологічного дослідження. Поняття програми КСД. Структура програми. Методологічна частина програми. Постановка проблеми: дві сторони – гносеологічна та предметна. Поняття проблемної ситуації. Рівні виявлення соціальних проблем. Вимоги до висунування проблем. Поняття предмета та об'єкта соціологічного дослідження. Мета соціологічного дослідження: теоретичні й прикладні. Завдання соціологічного дослідження: основні і не основні. Інтерпретація основних понять – логічний аналіз, всебічне пояснювання їх змісту і структури. Емпірична інтерпретація понять. Операціональні поняття. Етапи інтерпретації. Схема П. Лазарсфельда. Попередній системний аналіз предмета і об'єкта дослідження як цілісності: як елемент більш широкої соціальної системи; як структурну одиницю, яка включає взаємодіючі елементи. Схема розглядання факторів, що впливають на предмет: загальні та специфічні; прямі та опосередковані; об'єктивні й суб'єктивні. Формулювання гіпотез. Поняття наукової гіпотези. Види гіпотез, умови їх побудови. Перевірка гіпотез. Взаємозв'язок методологічного та процедурного розділів програми КСД. Принциповий стратегічний план дослідження, який визначається ступенем розробки гіпотези дослідження. Формулятивний стратегічний план, умови його застосування, відмінність від формулятивного. Завдання. Результати. Описовий (аналітичний) стратегічний план, умови його застосування, відмінність від формулятивного. Завдання. Результати. Пояснюючий (експериментальний) стратегічний план, за яким здійснюється фіксація причинно-наслідкових зв'язків та їх спрямованість. Поняття соціального експерименту. Опис методів та техніки збору даних, способів аналізу даних.

Вибірка у конкретному соціологічному дослідженні. Поняття вибірки, її репрезентативність. Аналітичний підхід до вибірки та вимоги до нього. Помилка вибірки. Технологічна схема вибірки: ймовірнісний підхід та цілеспрямований. Ймовірнісний підхід, його суть. Однощаблева випадкова вибірка. Технічні процедури формування випадкової вибірки. Багатощаблева випадкова вибірка. Її особливості. Принцип стратифікації. Принцип кластеризації. Багатощаблева комбінована вибірка. Цілеспрямований підхід у формуванні вибірки, його суть. Види цілеспрямованої вибірки: типова, квотна. Два види техніки квотної вибірки: одновимірні таблиці та багатовимірні таблиці. Обсяг вибіркової сукупності. Проблема скорочення обсягу вибірки. Загальні правила формування вибірки.

Вимірювання соціальних характеристик. Поняття шкали та квантифікації. Вимірювальна процедура та вимоги до неї: гомоморфність та надійність. Підбір шкали вимірювання, чотири етапи підбору. Надійність шкали. Перевірка шкали за трьома напрямками: обґрунтованість (валідність), тривалість, точність. Загальна характеристика шкал: номінальні шкали, порядкові шкали, метричні шкали. Проста шкала найменування та операції з числами для неї. Частково упорядкована шкала. Шкала порядку. Метрична шкала рівних інтервалів. Шкала пропорційних оцінок.

Методи збирання емпіричних даних у конкретних соціологічних дослідженнях. **Метод спостереження у конкретних соціологічних дослідженнях.** Поняття наукового спостереження. Особливості соціологічного спостереження, умови застосування його в різних

видах соцдосліджень. Процедура соціологічного спостереження: 1) що спостерігати; 2) як спостерігати; 3) запис і аналіз даних. Картка спостереження, її призначення та структура. Види спостереження. Труднощі проведення спостереження.

Метод аналізу документальних джерел. Поняття документальної інформації у соціології, види документів. Проблема вірогідності документальної інформації. Правила визначення рівня вірогідності даних. Методи аналізу документальних джерел: традиційний та формалізований (контент-аналіз). Суть традиційних методів. Суть контент-аналізу, його основні процедури. Призначення методу. Два підходи до контент-аналізу. Поняття “сислової одиниці” і “одиниці рахування”. Надійність інформації, одержаної методом контент-аналізу.

Опитування як метод збору емпіричних даних. Види опитування. Роль і значення методу опитування в соціологічних дослідженнях. Пізнавальні можливості опитування, два класи пізнавальних завдань. Співвідношення опитування з іншими методами збирання даних. Два класи опитувальних методів: опитування та інтерв'ю. Поняття інтерв'ю, його види. Вимоги до інтерв'юера.

Опитування за анкетною, види анкетного опитування. Поняття анкети, структура анкети. Надійність інформації, одержаної методом опитування. Характер планованої інформації: статус опитуваного; інформація подій; мотиваційні питання. Питання як інструмент одержування даних. Поняття закритого, відкритого питання. Логічні вимоги до конструкції питання, його логічна структура. Логічні помилки. Проблема тих, хто не відповів. Обов'язкова інтерпретація відсутності відповідей у двох напрямках: методична якість питання; рівень компетентності та інформованості респондента. Позначення області пошуку відповіді. Логічні помилки. Види опитування. Групове опитування, його специфіка та позитивна якість. Вимоги до соціолога по проведенню групового опитування. Недоліки групового опитування. Поштове опитування, специфіка та позитивна якість. Недоліки. Проблема повернення анкет. Документація поштового опитування. Соціометричне опитування, його специфіка. Процедура телефонного опитування. Недоліки та позитивні сторони.

Метод експертних оцінок. Основні поняття і проблеми соціальної експертизи. Соціальна експертиза як необхідний у сучасному світі метод визначення суб'єктивної імовірності обставин, які опосередковують прийняття рішень, побудову стратегій поведінки. Предмет соціальної експертизи. Сутність експертного опитування. Форми експертного опитування. Види експертних оцінок. Організація експертного опитування. Формування експертних груп. Синтез експертних оцінок. Врахування соціально-психологічних факторів формування експертних оцінок.

Експериментальний метод у конкретному соціологічному дослідженні. Поняття експерименту, його логічна структура. Планування експерименту. Поняття експериментальної та контрольної груп. Проблема доказу гіпотези в експерименті. Поняття незалежної змінної. Класифікація соціальних експериментів: за характером об'єкта та предмета дослідження; за специфікою задач; наукові та прикладні; проєктивні та ретроспективні; одно - і багатофакторні; за характером експериментальної ситуації – контрольовані та неконтрольовані; лабораторні та польові. Експеримент експост-факто. Проблема контролю експерименту. Завдання вирівнювання груп. Методи вирівнювання: попарного відбору; частотного розподілу; формування вибірових підмножин.

Обробка даних у конкретному соціологічному дослідженні. Планування обробки даних: вибір комп'ютерної програми обробки; точне визначення методів статаналізу. Планування аналізу: формулювання гіпотез; оцінка запитань анкети під кутом зору можливості статистичної перевірки гіпотез. Процедура обробки анкет. Ручна обробка. Редагування заповнених анкет. Оцінка їх заповнюваності. Введення даних у комп'ютер. Статистична обробка даних.

Якісні соціологічні дослідження. Поняття якісних досліджень у соціології, їх основне завдання по виявленню соціальних смислових навантажень у одиничних індивідуальних фактах. Методологія якісного дослідження, його специфіка. Порівняльний аналіз методології кількісного та якісного досліджень. Процедурний розділ програми якісного дослідження. Специфіка якісних методів збору інформації: глибинне інтерв'ю, метод фокус-групи,

історичний метод, біографічний метод, етнографічний метод, метод кейс-стаді. Вибірка у якісному дослідженні, її специфіка. Визначення обсягу вибіркової сукупності. Процедура вибірки. Особливості польового етапу якісного дослідження. Процедура описання отриманих даних. Надійність даних якісного дослідження. Надійність процедури інтерпретації описаних даних. Аналіз даних якісного дослідження: класифікація (номінація) даних – об'єднання даних в один змістовний клас. Узагальнення номінацій. Теоретичне осмислення даних. Класифікація понять. Кластеризація даних. Концептуалізація.

Аналіз емпіричних даних. Поняття одновимірної таблиці. Частотні та відсоткові розподіли, принципи їх використання. Міри центральної тенденції; мода і медіана. Міри мінливості. Форма розподілу. Правила аналізу (опису даних) на першому етапі. Завдання другого етапу аналізу – пояснювання отриманих фактів, їх зв'язок з дослідницькою гіпотезою. Поняття крос-табуляції, “залежної” та “незалежної” змінних. Принципи побудови двовимірної таблиці. Опис і статистична експертиза двовимірних таблиць. Вимоги до оформлення таблиці. Аналіз даних крос-табуляції. Три стадії: встановлення зв'язку між ознаками; вимір зв'язку між ознаками; пояснення зв'язку між ознаками. Технологічна схема аналізу соціологічних даних. Кластерний та факторний аналіз. Аналіз даних якісних досліджень.

Оформлення підсумкового звіту. Поняття звіту та його призначення. Загальні вимоги до звіту. Структура звіту: резюме, паспорт дослідження та одновимірні розподіли, основна частина. Два розділи основної частини: методичний і змістовний. Методичний розділ: принципи та процедура підготовки вибірки; принципи підготовки анкети. Змістовний розділ, його композиція: основний висновок, таблиця, коментарі до таблиці. Принципи оформлення таблиць. Оформлення висновку та рекомендацій. Основні вимоги до аналізу інформації, висновок та рекомендацій.

Організаційні проблеми соціологічних досліджень. Поняття нормативності в організації соціологічних досліджень. Два класи нормативів: нормативи, які регламентують стратегію планування і здійснення дослідницької діяльності та нормативи, які регламентують тактику чи конкретні операції соціологів по збору даних. Функцій та роль учасників соціологічного дослідження, етичні норми їх взаємовідносин. Психологія взаємодії соціолога та респондента. Сприйняття дослідження та мотивація участі респондента у дослідженні. Поняття постійної мережі інтерв'юєрів, організація цієї мережі. Набір інтерв'юєрів. Вимоги до знань та вмінь інтерв'юєрів. Етика інтерв'юєра. Поняття польової соціологічної лабораторії і проблеми організації її роботи. Етапи діяльності лабораторії. Діяльність бригадира, його задачі. Підготовка інструкцій до польових документів. Мобілізація виконавців та контроль за діяльністю. Етичний кодекс соціолога.

СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ

Соціологія праці як галузева соціологія. Предмет соціології праці. Структурні елементи соціології праці. Завдання соціології праці. Місце соціології праці у системі соціологічних знань. Зміст та функції соціології праці. Міждисциплінарні зв'язки соціології праці з соціологією управління, соціологією організацій, економічною соціологією, психологією праці, соціологією професій, промисловою соціологією, інженерною психологією, соціальною інженерією, ергономікою. Типологія соціально-трудова відносин. Соціальні інститути процесу праці. Соціальні суб'єкти трудової поведінки. Соціально-трудова відносина та соціально-трудова процеси. Категорії соціології праці.

Концептуальні засади соціології праці. Розвиток соціології праці в Україні. Представники, дослідження, теоретичні положення класичної школи наукового управління, школи людських відносин, школи соціальних систем. Наукова організація праці як основний об'єкт досліджень соціології праці у 20-і – 30-і роки ХХ ст. Соціологічний аналіз праці та економічного життя наприкінці ХХ ст. Тематика перспективних досліджень праці на початку ХХІ століття. Теоретичні розробки та дослідження українських соціологів в галузі соціології праці Є.І. Суїменко, І.М. Попової, А.О. Ручки, В.С. Панюкова, М.А.Сакади, С.А. Войтовича, В.Л. Осовського, М.П. Лукашевича, Г.В. Дворецької, В.Є. Пилипенко, В.А. Полторока.

Зміст, структура і соціальні характеристики процесу праці. Поняття “праці” та підходи до його визначення (семантичний, діяльнісно-аналітичний, порівняльний). Соціологічне визначення праці. Процес праці та його компоненти (предмет праці, засоби праці, результат праці). Основні характеристики процесу праці (зміст праці, характер праці, умови праці, організація праці). Функції праці. Компоненти цінності праці за І. Чанглі. Теорія суб’єктивного аспекту цінності праці в постіндустріальному суспільстві (З.Бжезінський). Соціологічний аналіз технократичного та антропоцентричного виробництва (Е. Вільховченко). Відчуження праці. Сучасні форми відчуження праці. Гуманізація праці. Порівняльний аналіз понять “праця” та “робота”. Зміст індивідуальної праці. Суспільний розподіл праці та соціальна структура суспільства. Демографічні та етнокультурні аспекти розподілу праці в сучасному суспільстві. Професійна структура сучасного суспільства та професіоналізація соціальних позицій індивіда в сучасному суспільстві. Диференціація та інтеграція як основні тенденції змін у професійному розподілу праці. Поняття “зміст праці”. Типологія операцій праці. Показники змісту праці. Енергетична, технологічна, контрольна, регулятивна, керівна функція робітника. Характеристика основних видів праці. Ручна, механізована, автоматизована праця. Особливості управлінської праці. Тенденції диференціації праці. Механізація виробництва (мета, технічні засоби, рівні, ефективність). Автоматизація виробництва (часткова, комплексна, повна). Поняття “характер праці”. Співвідношення змісту та характеру праці. Зміни в змісті та характері праці під впливом науково-технічного прогресу: гуманізація та дегуманізація праці, декваліфікація трудової діяльності. Елементи умов праці. Визначення та елементи культури праці.

Організація процесу праці. Організація праці. Елементи організації праці. Методи раціоналізації процесу праці. Форми розподілу та координації праці. Види організації праці. Робоче місце. Специфічне робоче середовище. Режим робочого дня. Елементи виробничої ситуації. Опис посадових обов’язків. Моделювання посадових обов’язків. Розширення роботи. Збагачення роботи. Оцінювання роботи. Бригадна форма організації праці. Структура робочих місць. Прагматичний плюралізм у дизайні виробничого процесу. Радикалізм у моделюванні посадових обов’язків.

Трудова поведінка: зміст, структура, функції. Поняття “трудова діяльність” та “трудова поведінка”. Якості трудової діяльності: функціональна програма робочих місць, структура соціально-професійних статусів, технологічна структура, організаційно-економічна структура, організаційно-управлінська структура. Підприємництво як вид трудової діяльності та засіб трудової активності. Соціологічні підходи до підприємництва: Й.Шумпетер, М. Вебер, В. Зомбарт, Ф. Хайек, Дж. Тиммонс. Моделі соціально-економічної поведінки підприємців. Нормативна структура трудової поведінки. Ступінь напруги трудової поведінки. Інтенсивність трудової поведінки. Комплекс соціальних, особистісних, функціональних якостей суб’єкта трудової поведінки. Функціонально-цільова програма трудової поведінки (В.Верховин): циклічні, унікальні, раціональні, маргінальні дії; алгоритми поведінки, стереотипи, спонтанні реакції. Диференціація трудової поведінки (спрямованість, перспектива, контекст, метод і засоби досягнення результату). Види та форми трудової поведінки. Форми трудової поведінки (цільові, інноваційні, адаптаційні, церемоніальні, немотивовані, спонтанні, характерологічні, деструктивні). Фази професіонального циклу за В. Верховиним. Компенсаторна поведінка. Витратно-компенсаційні моделі трудової поведінки (В.Верховин). Об’єктивні та суб’єктивні детермінанти трудової поведінки. Стаціонарні та ситуативні характеристики трудової поведінки. Класифікація трудової поведінки за підставами: критичне вибіркове відношення працівника до групових цінностей та норм, традиційність поведінки, характер виконання виробничих функцій, усвідомленість цінностей праці та обґрунтованості трудової діяльності, ступінь формалізації, спрямованість мотивації, відповідність нормам, узгодженість установок і мотивів працівника з трудовими нормами, сфера здійснення поведінки, інтегрування працівника в трудовому колективі (Н.Черніна). Методи і форми соціальної регуляції трудової поведінки. Співвідношення мотиваційних та інституціональних механізмів регуляції трудової поведінки. Нормативно-аксіологічні форми регуляції функціональної поведінки робітників. Трудова мораль як інститут соціальної регуляції. Соціокультурна детермінація трудової поведінки. Ринкові та командно-адміністративні механізми регуляції трудової поведінки.

Задоволення працею. Концептуальні моделі процесу утворення ступеня задоволеності працею. Схема факторів задоволення працею А. Кемпбела, Ф.Конверса, У. Роджерса. Логічний ланцюг задоволеності працею: потреби, рівень вимог, реальні умови, реальна поведінка. Схема взаємозв'язку чинників задоволеності трудовою діяльністю В. Ядова (соціальні умови існування, стимули трудової діяльності, реалізація суб'єктивної установки особистості в праці, ступень задоволеності трудовою діяльністю, структура мотивів трудової діяльності). Задоволеність працею за Р. Штольбергом (умови праці, рівень вимог, зміст праці, рівень освіти і кваліфікації). Елементи виробничої ситуації і задоволеність працею: класифікації Г. Здравомислова, В.Рожина, В. Ядова, І. Попової, Ю. Іванова, В. Патрушева, Р.Штольберга (організація праці, технічне оснащення робочого міста, якість матеріалів, що обробляються, охорона праці, дії та професійні здібності керівників, відносини з колегами, заробітна платня, можливість застосування розумових здібностей). Типологія факторів задоволеності працею (В. Патрушев, Н. Калмакан). Проблема виміру ступеня задоволеності працею. Об'єктивні показники виміру стану задоволеності працею. Незадоволеність працею (Х. Блейтон, Р.Блекберн). Поняття "ставлення до праці". Суб'єктивні, об'єктивні компоненти ставлення до праці. Інтерпретація поняття "ставлення до праці" В. Ядова. Дослідження "орієнтації на працю" Дж. Голдторпом, Р. Блекберном та М. Маном, Р. Брауном.

Мотивація трудової поведінки. Стимули трудової діяльності. Підстави класифікації стимулів праці. Класифікація стимулів праці (Ф.Щербак): матеріальні, духовні, моральні. Потреба та інтерес у трудовій діяльності. Мотив та мотивація у трудовій діяльності. Мотивація як фактор саморегуляції трудової поведінки. Структура мотивів трудової діяльності. Зовнішня мотивація. Рівні трудової мотивації (В. Верховин): мотиви забезпечення, мотиви покликання, мотиви престижу, мотиви реалізації інтерналізованих норм і цінностей, мотиви оптимізації життєвого циклу особистості. Мотиваційне "ядро" трудової поведінки: орієнтація особистості на виконання трудової діяльності, аксіологічна орієнтація на спеціалізовану форму праці, професійна здібність, трудова перспектива, енергетичні орієнтації, відчуття професіоналізму. Основні стратегії та дослідження мотивації трудової поведінки. Зміст, структура та функції трудової мотивації. Об'єктивні та суб'єктивні компоненти трудової мотивації. Вікова та аксіологічно-нормативна специфіка мотивації трудової поведінки. Типи та види мотивації трудової поведінки. Концепції соціальної мотивації трудової поведінки. Змістовні теорії мотивації (А. Маслоу, Ф.Херцберг, Д. МакГрегор). Процесуальні теорії мотивації (концепція експектацій, теорія справедливості). Когнітивні процесуальні теорії мотивації до праці. Теорія зрілості-незрілості (К. Аргіріс).

Діяльність соціологічної служби. Функції та завдання соціолога, соціологічної служби організації. Принципи діяльності соціологічної служби. Основні напрями соціологічних досліджень праці. Специфіка підготовки та проведення соціологічних досліджень на підприємстві.

СОЦІОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЯ

Соціологія організацій як спеціальна соціологічна теорія. Теорія організації як базова міжпредметна теоретична дисципліна. Соціологія організацій як спеціальна соціологічна теорія. Предмет та завдання соціології організацій. Міждисциплінарні зв'язки соціології організації з соціологією праці, соціологією управління, економічною соціологією. Основні етапи формування соціології організації. Напрями соціологічних досліджень організації.

Основні теоретичні уявлення та методологічні засади соціології організацій. Природна модель функціонування та розвитку організації. Раціональний підхід до вивчення організації. Інноваційні концепції розвитку організації. Класична школа організації та управління. Адміністративна теорія організації та управління А. Файоля. Принципи школи людських відносин. Системна модель організації. Методологічні принципи Астонської групи. Нормативіські концепції організації. Конфліктно-ігрова модель організації. Емпірична школа дослідження організації. Антисистемний підхід у теорії організації. Визначення організаційної сутності за Д.Сільверманом. Інвайронментальні концепції організації. Засади історичного

підходу вивчення організацій за А. Чендлером. Неінституціональні теорії організації. Ситуаційний підхід до вивчення організацій. Менеджералізм.

Організація як соціальна система. Етимологія поняття "організація". Соціальна організація. Соціальні функції організації. Концептуальна схема організації А. Пригожина. Процедура цілепокладання в організації. Організаційні цілі. Концепція реалізації та захисту інституціональних цілей організації Ф. Селзника. Офіційні та оперативні цілі організації. Конкурентні стратегії М. Портера. Місія організації. Форми організаційної ієрархії. Формалізація, централізація, структурний контроль. Стратегії контролю в організаціях (бюрократичний, ринковий, клановий). Структурні та контекстні характеристики організації за Р. Дафтом. Логіка ефекту соціальної організації: синхронність, спеціалізація, односпрямованість. Ефективність організації. Ситуативні підходи виміру ефективності організації. Системні принципи ефективного функціонування організації.

Структурні характеристики організації. Структура організації. Структурна інерція організацій (А. Стінчкомб). Класифікація організацій Ч. Барнардом за ознакою "жорсткості організаційних структур". Теорія випадкових структурних змін організації. Показники структурної діяльності та концентрації влади в організації. Бюрократична організація. Теорія бюрократії М.Вебера та модель бюрократії Р. Мертона. Типологія організаційних структур Г. Мінцберга. Дивізійна, лінійна, лінійно-штабна, матрична структури організації. Функціональна структура управління організацією. Критерії функціональної структури колективу за В.Г. Подмарковим. Система зв'язків у структурі організаційних відносин. Формальні, неформальні, неофіційні, позаформальні, офіційні, напівформальні зв'язки в організації. Структурна схема формальної організації. Причини виникнення неформальної організації. Особливості соціально-психологічної організації. Організація позаформальна: спонтанність, співіснування з формальною організацією, "діловий" зміст. Характеристика відносин підрозділів організації з центром (централізація, департаменталізація, функціональна автономія). Переваги та недоліки функціональної, секційної та географічної оргструктур. Аналіз симптомів структурної невідповідності організації.

Класифікація організацій. Типологія організацій за А. Пригожиним. Технічна, економічна та соціальна організація (В.Г. Подмарков). Елементарна, проста функціональна, складна функціональна, комбінована, централізована, децентралізована організації (П.М. Керженцев). Типологія організацій за цільовими ознаками. Природні та штучні організації (С. Фролов). Особливості та проблеми функціонування віртуальних організацій. Типологія організацій Дж. Скиббинса.

Організаційна патологія. Рефлексивна та конструктивна формалізація організації. Класифікація причин та форм функціонування напруги організаційних структур. Недосконалість формальної організації. Умови, що спричиняють організаційну напругу (технічна формалізація, нестандартизована структура, недосконалий розподіл праці). Типологія організаційної напруги Ч.Перроу, А.Пригожина, Р. Мертона. Механізми подолання організаційної напруги. Типологія неузгодженостей організації (неузгодженість заснована на недоліках, організаційна неузгодженість від надмірностей, кеузгодженість як елемент розвитку організації). Організаційна складність: передумови, види. Дисфункції в організації. Ознаки патологічних станів організації. Діагностика організаційних патологій. Види організаційних патологій.

Аналіз впливів зовнішнього середовища на організацію. Вивчення зовнішнього середовища Дж. Вудворд, П. Лоуренсом, Д.Лоршем. Релевантне зовнішнє середовище (Е. Роджерс, Р. Агарвала-Роджерс). Домен організації. Сектора домену організації. Операційне середовище організації. Параметри невизначеності зовнішнього середовища організації. Загальна схема оцінки невизначеності зовнішнього середовища організації. Класифікація зовнішніх сил впливу на організацію, залежно від типу організації. Зміна зовнішнього середовища організацією та доцільність процедур організаційного моделювання. Форми контактів організації з зовнішнім середовищем. Стратегія "наведення мостів". Буферна стратегія. Системи контролю організації за зовнішнім середовищем: складування, автономії, розширення, дифузії, пошуку. Моделі пристосування організації до зовнішнього середовища: когнітивна, невизначеності та ресурсної залежності. Глобальна взаємозалежність організацій.

Вплив зовнішнього середовища на ступінь диференціації та інтеграції організаційних відділів, процеси управління, процедури планування та прогнозування.

Організаційні технології. Дослідження та класифікація організаційних технологій Дж. Вудворд (шкала технічної складності організації). Зв'язок технічної складності з структурними характеристиками організації. Комп'ютерно-інтегровані технології. Порівняльний аналіз організаційних характеристик масового та комп'ютерно-інтегрованого виробництва. Особливості сервісних організаційних технологій. Конфігурація і структурні характеристики сервісних організацій. Порівняльний аналіз промислових і сервісних технологій. Аналіз технологій підрозділів Ч. Перроу. Рутинні, ремеслені, інженерні, нерутинні технології організаційних підрозділів. Вплив технологій на структурні та управлінські характеристики підрозділів. Аналіз взаємозалежності підрозділів організації в процесі роботи за Дж. Томпсоном. Типи взаємозалежностей підрозділів організації. Класифікація типів взаємозалежностей та способів управління за Дж. Томпсоном. Побудова організаційної структури з урахуванням взаємозалежностей Дж. Томпсона.

Організаційна поведінка. Типологія організаційної поведінки. Механізми організаційної поведінки. Методологічні орієнтації пояснення специфіки організаційної поведінки. Концепція ідентифікації робітника з організацією Г. Саймона. Концепція мотиваційного балансу організації Ч. Бернарда. Теорія психологічного контракту між організацією та її робітниками. Статус робітника в організації. Механізми, фази, чинники організаційної кар'єри. Концепція розвитку організаційної кар'єри Е. Шейна. Персонал організації як соціальний ресурс. Оцінка рівня розвитку персоналу організації. Конфлікт як тип організаційної поведінки. Типологія позиційних конфліктів в організації. Теорія організаційної соціалізації Е. Шейна. Елементи організаційної соціалізації (цілі, засоби, обов'язки, моделі поведінки, правила). Наслідки процесу організаційної соціалізації.

Принципи організаційної комунікації за Ч. Барнардом. Формальні та неформальні системи комунікації в організації. Інформаційне перевантаження організації (Е. Роджерс, Р. Агарвала-Роджерс). Комунікаційна поведінка членів організації. Платаційна система організації. Моделі спільної діяльності в організації (діадична соціальна взаємодія, взаємозалежність, міжособистісна акомодация) Г. Келлі, Дж. Тибо. Теорія фундаментальної орієнтації міжособистісних відносин (У. Шутц). Типи організаційної комунікації (діагональна, нисхідна, висхідна, латеральна). Типи комунікаційних зв'язків: "коло", "кермо", "ланцюг", "сильно пов'язаний граф". Процедура Н-аналізу, М-аналізу організаційних мереж. Аналіз моделей комунікації за Р. Акоффом, Ф. Емері.

Параметри соціально-психологічного клімату організації за Дж. Кемпбеллом. Концепції соціально-психологічного клімату організації: особистісний редукціонізм; структурно-функціональний редукціонізм; суб'єктивно-перцептивний, операціональний редукціонізм, системний підхід дослідження. Концепція клімату організації Р. Пейна, Д. Пью. Структура організаційного клімату. Соціально-психологічний простір організації. Модель соціально-психологічної регуляції організаційної діяльності за В. П. Казмиренком. Організаційний менталітет, індикатори організаційного менталітету

Основні принципи управління організацією. Система управління людськими ресурсами в організації. Моделі систем проводу в соціальній організації (Р. Лікерт, Ф. Фідлер, Р. Гауз).

Організаційна культура. Поняття "організаційна культура". Системний, символічний та когнітивний підходи до вивчення організаційної культури. Функції організаційної культури. Міцність організаційної культури. Структура організаційної культури. Ієрархічні рівні організаційної культури за Е. Шейном. Зміст організаційної культури за Ф. Харрисоном та Р. Морганом. Формування організаційної культури. Методи підтримки та зміни організаційної культури. Модель відтворення організаційної культури. Етичні цінності організації. Співвідношення структури та стратегій організації з організаційною культурою. Вплив культури на організаційну ефективність. Моделі організаційних культур В. Сате, Т. Питерса – Р. Уотермана, У. Оучи, Г. Хофштеде. Типології організаційних культур. Особливості адаптивної, стратегічної, кланової та бюрократичної оргкультур.

Розвиток організації. Визначення організаційного розвитку за В. Беннісом. Теорії "суб'єктно-раціонального" та "природничо-об'єктивістського" організаційного розвитку. Обсяг

критичного стратегічного неспівпадіння вектора зміни організаційного оточення та траєкторії розвитку організації. Життєвий цикл організації. Стадії розвитку організації. Характеристики організації на різних стадіях життєвого циклу. Правила організаційного розвитку в межах екологічної теорії, теорії операційних витрат, теорії раціональної випадковості, інституціональної теорії та теорії залежності від ресурсів. Стадії розвитку організації за Л. Грейнером. Циклічність розвитку організацій. Модель розвитку організації Б. Хайнінгса та Р. Грінвуда. Фази розвитку організації за А. Чендлером. Концепція розвитку організації І. Адізеса. Адаптація організації до нової технології, ринків збуту, конкуренції. Типологія стратегій-програм організаційного розвитку. Діагностичні стратегії. Стратегії впровадження. Результати зміни організаційного розвитку. Моделі організаційної зміни. Фази організаційних змін. Структура влади і організаційні зміни. Опір змінам в організації. Методи подолання опору. Принципи організаційного розвитку: інерція, еластичність, удосконалення. Параметри організаційного функціонування Р. Лікерта. Опитувальник "профілі організаційних характеристик". Структура групи організаційного розвитку. Консультанти з організаційного розвитку. Методи забезпечення підготовки розвитку соціальної організації ("тренування чутливості" - "Т-групи", "формування команд", "інструментальне навчання" - "Д-групи", "конфронтація", "лабораторія планування кар'єри", "паралельна організація", "міжгрупові зустрічі").

Нововведення в організації. Інноваційний ланцюг ("донар", "реципієнт"). Етапи інноваційного процесу. Стратегії "вторгнення" нововведень: програмна, адаптивна. Дифузійне розповсюдження нововведень. Життєвий цикл нововведення. Стадії життєвого циклу нововведення: зародження, засвоєння, дифузія, рутинізація. Теорія розповсюдження нововведень Т. Керелла. Типологія нововведень. Класифікація Дж.Шумпетера. Джерела нововведень за П. Друкером. Характеристики нововведення за Л. Ульманом. Управлінські нововведення. Організаційні фази управлінських нововведень. Теорії управлінських нововведень (Л.Акерман, Д.Надлер, Дж.Котлер, Л.Шлесинджер, А.Ливайн, Дж.Кимберлі, Л.Скаре). Інноваційний потенціал нововведень. Класифікація соціальних нововведень. Інтенсифікація нововведень. Структура контингенту іноваторів. Методи мінімізації інноваційного процесу (метод "конкретизуючих документів", "часткового введення", "довічного експерименту", "звітного провадження", "паралельного провадження"). Позиційний аналіз у інноваційному розподілі праці в організації (організатори, проектувальники, виробники, користувачі). Механізм впровадження гуртків якості; модель Д.Леонарда. Соціальні відносини з приводу нововведень. Соціальна вартість нововведень. Критерії оцінки нововведень за Дж.Залтманом, Р.Дунканом, Дж. Холбеком. Фази організаційного процесу пристосування до нововведень. Модель сприйнятливості організації до нововведень. Атмосфера вітчуждення робітників від інновації. Типова схема розгорнення системи "персонал і озброєння" з ціллю погодження розробки нового обладнання за вимогами "PSS". Організаційні важелі стимулювання інноваційних процесів. Інерційні організації (Е.Петтігрю). Експериментуючі організації (Т.Пітерс, Р.Уотермен). Ознаки організацій схильних до нововведень.

СОЦІОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

Соціологія управління як галузь наукового знання. Об'єкт та предмет соціології управління. Дискусія про предмет соціології управління. Структура та функції соціології управління. Зв'язки соціології управління з іншими дисциплінами, які досліджують процеси управління. Основні категорії соціології управління. Завдання соціології управління. Методологічні принципи аналізу процесів та явищ управління. Прикладні соціологічні дослідження проблем управління.

Теоретичні засади соціології управління. Управління як багатофункціональна, упорядкована та структурована соціальна система (Т. Парсонс, Р. Мер тон, Ч. Барнард, А. Гоулднер, А.І. Пригожин). Управління як діяльність, спрямована на вирішення конфліктів (К. Маркс, Р. Дарендорф, Л. Козер). Управління як система прийняття раціональних управлінських рішень (М. Вебер, Г. Саймон). Цілепокладання, спеціалізація, формалізація у процесі управління (А. Файоль). Управління як гра (М. Крозьє). Управління в кризових та пограничних ситуаціях (Ч. Перроу, К. Ясперс). Управління у контексті самотутніх та соціокультурних та

цивілізаційних умовах (Б. Маліновський, А. Редклифф-Браун, Є. Євагнс-Притчард). Основні тези екзистенсного менеджменту.

Управління як предмет соціологічного аналізу. Система управління. Процес управління. Соціальні наслідки управління та відповідальність за результати управління. Професійна відповідальність суб'єкта управління. Управлінська діяльність. Управлінська культура. Керівник в системі управління. Структура управління. Функції апарату управління. Стили керівництва (авторитарний, демократичний, нейтральний). Методи управління. Види та функції управлінських рішень. Процес прийняття управлінських рішень. Вимоги до управлінських рішень. Обґрунтування критеріїв ефективності (результативності) та вірогідних наслідків рішення. Технологія підготовки та прийняття рішення. Моделі та методи прийняття управлінських рішень. Раціональна модель, модель поступових змін, модель змішаного сканування, модель Врума-Ітона. Використання аналізу “вигоди-витрати” при прийнятті рішень. Критерії оцінювання та процедура оптимізації в схемі аналізу “вигоди-витрати”. Правила прийняття рішення в системі “вигод та витрат”: основні та ненадійні. Аналізи чутливості та ризику в межах моделі “вигоди-витрати”. Вибір та формування оптимального управлінського рішення. Конкретизація рішення для його виконавців. Організація виконання рішень.

Соціальне управління. Специфіка соціального управління. Зміст соціального управління. Методи та засоби соціального управління. Суб'єкти та об'єкти соціального управління. Потреби та інтереси соціальних груп в соціальному управлінні. Моделі соціального управління. Державне управління та соціальна політика. Особливості розвитку державного та муніципального управління за кордоном та в Україні. Соціальна компетентність та ефективність діяльності державних службовців.

Соціальне планування, прогнозування, проектування. Планування як функція соціального управління. Методи соціального планування (аналітичний метод, метод варіантів та варіантних приближень, комплексний метод, проблемно-цільовий метод). Сутність, призначення, види соціальних прогнозів. Методи соціального прогнозування (складна екстраполяція, моделювання). Соціальне проектування: поняття, сутність, функції. Характеристика соціального проекту. Приклади використання методів – матриці ідей, аналогії, асоціацій, синектики. Соціальне програмування. Призначення, види, структура соціальних програм.

Соціальна діагностика. Методи соціальної діагностики. Позиційний аналіз, ігрові методи, діагностичне інтерв'ю. Види соціальної діагностики: загальна діагностика, приватна діагностика. Проблемне поле об'єкта, що діагностується. Завдання, пріоритети, склад робіт з соціальної діагностики. Оцінки, висновки, рекомендації діагностичних процедур. Результати соціальної діагностики. Приклад організаційної діагностики «Оптимізація організаційної структури». Цілі процедур, методи збору даних та схема аналізу. Методи збору даних та схема аналізу. Зміст та процедура діагностики (експрес аналіз потреб в консультуванні, діагностика діючих структур організації, реорганізація організаційних процесів та структур управління, впровадження змін). Результати діагностики (рекомендації по зміні структури управління, стиля управління, процедури робіт над проектами, функціональні процедури).

Управлінське консультування. Функціональний підхід до визначення управлінського консультування. Управлінське консультування як професійна служба. Аналіз підходів до визначення управлінського консультування (Кубр М., О-Шоннеси Дж., Мастенбрук В., Майстер Д., Лерер Р.). Становлення управлінського консультування (А. Пригожин). Структура клієнтів та послуг управлінського консультування. Основні напрями діяльності консалтингових фірм з управління. Передумови звернення до консультантів з управління. Консультування проекту, консультування процесу. Основні напрями діяльності консультанта з управління. Зовнішні та внутрішні консультанти. Професійні навички консультантів. Особливості роботи консультантів з питань управління. Консультування як форма соціальної взаємодії. Етапи консультаційного процесу. Помилки консультантів. Професійна етика консультантів. Критерії ефективності консультування. Суб'єктногенетичний підхід к організаційному консультуванню як різновиду психологічної практики (Гончаров Ю., Огнев А.). Індивідуальне управлінське консультування керівників. Коучинг. Цілі та значення коучингу. Форми коучингу. Напрями

коучингу. Ролі консультантів.

Новітні напрями управління соціальними системами різного рівня. Методи стратегічного аналізу та формування стратегій у соціальному управлінні. Приклади використання SWOT-аналізу. Стратегічна діагностика (програми, цілі, планування, контролінг). Аналітичні системи стратегічного управління. Теоретичні засади проектного управління. Планування, організація, контроль та регулювання ходу виконання проектів у соціальному управлінні. Еволюція підходів до управління якістю (В. Шехарт, Д. Белл, А.Фиджербаум, В. Деминг, Д. Юран, К. Ишикава, Ф. Кросбі, В. Лапидус, А.Прасурман, В. Зейтамль, Л. Беррі). «Чотирнадцять принципів» управління якістю. «Трилогія якості» (планування якості, покращення якості, управління якістю). Модель якості державних послуг. Проблеми впровадження тотального управління якістю продуктів та послуг.

ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

Місце та роль етносоціології в системі соціологічного знання

Історія виникнення етносоціології. Статус етносоціології як наукової і навчальної дисципліни. Зародження етносоціології як галузі наукового знання. Предмет етносоціології. Дискусії щодо предмету етносоціології. Парадигмально-методологічні підходи дослідження предметної області етносоціології: особистісний, діяльнісний, функціональний. Дискусії про проблеми етносоціології між етносоціологами. Основні завдання етносоціології. Завдання етносоціології у зв'язку з потребами суспільства (професійними орієнтаціями, попередження та регулювання міжетнічних конфліктів, етнічного націоналізму, національних рухів). Функції етносоціології: теоретико-пізнавальна, практична, прогностична та просвітницька.

Етносоціологія у структурі наук про етнос (етнологія, соціологія, етнографія, етнопсихологія та ін.). Параметри взаємодії (кооперація та розподіл дослідницьких зусиль) етносоціології з суміжними науками. Соціальна обумовленість виникнення нового наукового напрямку. Відмінність етносоціології від соціології. Визнання особливого статусу етносоціології.

Понятійний апарат етносоціології: поняття, зв'язані з буттям, формою прояву різних сторін національних спільнот (етнос, нація, націоналізм, етнічні спільноти та ін.); поняття зв'язані з діяльністю, функціонуванням (міжетнічні відносини, міжетнічні конфлікти, інтернаціоналізація, асиміляція, інтеграція, етнічна стратифікація та ін.).

Основні теоретичні підходи дослідження етнонаціональної проблематики

Примордіалістський (субстанціоналістський, есенціалістичний) підхід до розуміння етнічного феномену. Основні напрямки примордіалістського підходу. Основні положення соціобіологічного напрямку. Теорія розширеного фенотипа. Роботи П. ван ден Берга. Основні положення еволюційно-історичний напрямку. Концепція етносу і націогенезу Е. Сміта. Інтерпретація культур К. Гірца.

Інструменталістський (ситуаціоналістський) підхід: причини існування етнічності. Основні положення інструменталізму. Етнічність як інструмент групової солідарності. Роботи Н. Глейзера і Д. Мойніхана. Критика інструменталізму.

Конструктивізм: підтвердження або перебудова. Ф. Барт про кордони етнічності та їх значення. Етнічність як інтелектуальний конструкт. Конструктивістські концепції етнічних спільнот (Ф.Геккаманн, Е. Геллнера). Етноси як «уявні спільноти» Б. Андерсона. Поняття етносу і нації в неомарксизмі Е.Хобсбаум.

Феномен етнічності. Проблема інтерпретації етнічності. Етнічність як статусна характеристика особистості. Функції етнічності. Механізми формування етнічності. Рівні етнічності. Типи етнічності. Стани етнічності. Специфіка етносоціологічного підходу до аналізу феномену етнічності.

Еволюція етносу. Основні якісні характеристики етносу. Основні форми існування етносу. Структура етносу. Процес становлення етнонаціональної групи як суб'єкта соціальної дії.

Політична та етнічна модель нації: історичні витоки, принципові відмінності. Умови трансформації етнічних спільнот в націю. Нація як політична спільнота. Роль етнічних чинників у її формуванні.

Міжетнічна взаємодія як предмет вивчення етносоціології

Інтерпретація поняття «міжетнічна взаємодія». Структура міжетнічної взаємодії: міжетнічні контакти, міжетнічне спілкування, міжетнічні зв'язки, міжетнічні відносини. Напрямки міжетнічної взаємодії: між домінуючий етнос (українці) – етнічні меншини; етнічна меншина – етнічні меншини. Етнопсихологічна дистанція як ступінь близькості або відчуження етнічних груп. Поведінкові стратегії в міжетнічній взаємодії. Структура міжетнічних відносин: інституційний, міжгруповий та особистий рівні. Вплив соціально-економічних та політичних чинників на вибір моделі поведінки. Масова фрустрація (напруга, гнів, розчарування, тривога, відчай) і її вплив на міжетнічну взаємодію.

Поняття «етнічний процес». Основні класи етнічних процесів. Теоретичні і операціональні підходи до їх типології. Етнооб'єднуючі процеси: етнічна асиміляція, міжетнічна інтеграція, етнічна консолідація та етнорасова міграція. Етнороз'єднуючі процеси: етнічна парципація або дивергенція, етнічна сепарація. Етапи етнічної асиміляції: культурна адаптація, акультурація, культурна асиміляція, двомовність, мовна асиміляція, подвійна етнічна самосвідомість, повна зміна самосвідомості. Міжетнічна інтеграція як взаємодія двох або більше етносів у рамках поліетнічної держави.

Етнічна маргіналізація та етнічна ментальність.

Етнічна толерантність як складова соціальної толерантності. Поняття міжетнічної толерантності та підходи дослідження. Толерантність як соціокультурна норма і моральна цінність в міжетнічних і міжнаціональних відносинах. Основні інститути, формуючі терпимість у поліетнічному суспільстві.

1.

СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ

Соціологія культури як система

Місце соціології культури у системі соціології. Системний підхід до вивчення соціології культури. Соціологія культури як наукова та навчальна дисципліна. Загальна характеристика основних категорій та принципів соціології культури. Історія терміну «культура». Об'єкт та предмет соціології культури. Завдання соціології культури: виявлення соціального у культурі і культурного в соціумі, соціологічного й культурологічного еквівалентів у суспільному житті, їх взаємна кореляція та порівняльний аналіз. Типологія культур за їх соціальними носіями. Функції культури: пізнавальна (гносеологічна), аксіологічна (ціннісна), регулятивна, семіотична (знакова). Елементи культури: цінності, норми, звичаї, традиції, мова, система культурних артефактів. Механізм культурної спадковості і культурного наслідування: комунікація і трансляція культури. Традиція і інновація, інтеграція і диференціація, аналіз і синтез як способи формування соціокультурного простору.

Структурні компоненти культури

Структурні компоненти соціокультурних процесів і явищ: цінності, норми і значення. Цінності, норми і значення як об'єкти соціокультурної взаємодії різних суб'єктів культури (між собою, між суб'єктами і об'єктами). Особистісна та локальна система цінностей. Соціальна система цінностей. Ціннісні орієнтації і поведінка людей. Інтереси, потреби, переваги, симпатії і антипатії. Проблема ціннісно-сміслового вибору. Різноманітні типи соціокультурної нормативності: стандарти, зразки (еталони) і шаблони. Норми соціальні, політичні, художньо-естетичні, стильові, побутові. Ритуали і ритуалізм. Соціальні інститути і ритуали. Типи ритуалів: магічні, релігійні, календарні, споріднення, інтенсифікації, стратифіковані, запобігання, презентації, переходу. Функції ритуалів. Міфологічна та сучасна символізація. Міф як життєва реальність. Наука як міф і ритуал. Функції міфу: енергетична, творення колективів, формування ідентичності, відтворення колективної ідентичності, формування і структурування простору. Національний міф.

Молодіжна культура в сучасних умовах

Молодь як особлива соціально-демографічна група. Вікові особливості самореалізації молоді: підлітковий, юність, перший період середнього віку. Фізичний та розумовий розвиток молоді. Молодіжний максималізм та інфантилізм. Самореалізація молоді. Молодіжна культура як явище субкультури. Особливості молодіжної культури. Проблема «вітчуждення» молоді від культури старших поколінь. Творчість у молодіжній культурі. Різновиди молодіжної культури:

домінантна культура, субкультура, контркультура. «Субкультури достатку», «субкультури кризи». Типи молодіжних субкультур: «прошкільні», «антишкільні» («вулична культура», «субкультура поп-медіа»). Основні компоненти молодіжної субкультури. Неформальний самодіяльний рух молоді. Причини появи і розвитку неформального руху. Класифікація неформального руху. Функції неформального руху: самореалізація, інструментальна, компенсаторна, евристична. Відношення молоді до офіційної культури. Особливості відношення молоді до читання, кіно, театру та музики.

Соціологія міста як галузева соціологічна теорія. Об'єкт і предмет соціології міста. Специфіка соціологічного підходу в дослідженні міста. Проблематика вивчення міст у вітчизняній та західній літературі.

Міська соціологія в працях класиків. Особливості діалектико-матеріалістичного підходу К.Маркса та Ф.Енгельса. М.Вебер про місто. Функціоналістський підхід Е.Дюркгейма. Г.Зіммель про вплив міста на ментальні структури. Спільнота та суспільство у Ф.Тенніса. Чиказька соціологічна школа. Соціальна екологія в працях Р.Парка. Проблеми урбанізму в працях Л.Вірта.

Особливості неомарксистського та неовеберіанського підходів в дослідженні міста. Специфіка неомарксистських досліджень міста. А.Лефевр про “вторинне використання” капіталу. М.Кастельс: місто як місце “колективного споживання”. Д.Хервей про процеси акумуляції капіталу в містах. Значення місцевих конфліктів в теорії Д.Логана і Х.Молоча. Неовеберіанські традиції в соціології міста. Концепція А.Скота. Вивчення внутрішнього міста в концепції П.Рекса і Р.Мура. Підхід до вивчення міста з точки зору соціо-просторової перспективи.

Міське самоуправління: сутність і різниці основних форм. Англосаксонська модель самоуправління. Радянська модель. Політичний механізм міського управління. Процес прийняття політичних рішень в містах.

Міські системи – результат диференціації розвитку міст. Транснаціональна міська система. Технополіси як образ і тенденція в розвитку міст. Глобальне місто – сучасний центр розвитку міської цивілізації. Інформатизація – характерна риса розвитку міст. Неформальні практики в містах.

1.

СОЦІОЛОГІЯ МІСТА

Соціологія міста як галузева соціологічна теорія. Об'єкт і предмет соціології міста. Специфіка соціологічного підходу в дослідженні міста. Проблематика вивчення міст у вітчизняній та західній літературі.

Міська соціологія в працях класиків. Особливості діалектико-матеріалістичного підходу К.Маркса та Ф.Енгельса. М.Вебер про місто. Функціоналістський підхід Е.Дюркгейма. Г.Зіммель про вплив міста на ментальні структури. Спільнота та суспільство у Ф.Тенніса. Чиказька соціологічна школа. Соціальна екологія в працях Р.Парка. Проблеми урбанізму в працях Л.Вірта.

Особливості неомарксистського та неовеберіанського підходів в дослідженні міста. Специфіка неомарксистських досліджень міста. А.Лефевр про “вторинне використання” капіталу. М.Кастельс: місто як місце “колективного споживання”. Д.Хервей про процеси акумуляції капіталу в містах. Значення місцевих конфліктів в теорії Д.Логана і Х.Молоча. Неовеберіанські традиції в соціології міста. Концепція А.Скота. Вивчення внутрішнього міста в концепції П.Рекса і Р.Мура. Підхід до вивчення міста з точки зору соціо-просторової перспективи.

Поняття соціального простору у місті. Основні види соціального простору та їх призначення. Соціальна сегрегація в містах: виникнення нових «замкнених спільнот». Суспільства у житті міст. Міська повсякденність і міська культура. Поняття міських спільнот. Міські соціальні рухи.

Розвиток ідей сучасного міського планування. Дилеми міського планування. Соціалістичне місто. Риси капіталістичного міста. «Інформаційне місто». Основні види “інформаційних міст”. Технополіси, технопарки та наукогради. Цифрові міста та зоополі. Міські системи та їх особливості. Транснаціональна міська система. Глобальні міста в сучасному світі.

СОЦІОЛОГІЯ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Об'єкт і предмет соціології масових комунікацій. Місце соціології масових комунікацій в системі соціологічного знання. Підходи до визначення поняття комунікація. Механістичний та діяльнісний підходи до поняття комунікації. Параметри комунікативного процесу. Міжособистісна та масова комунікація. Особливості масової комунікації. Соціологічний підхід до вивчення масової комунікації.

Дослідницькі стратегії вивчення масової комунікації в соціології. Структурно-функціональна традиція аналізу масової комунікації. Функції масової комунікації на рівні суспільства. Функції масової комунікації на індивідуальному рівні. Масова комунікація як соціальна система. Переваги та недоліки структурно-функціонального підходу. Концепція ідеології і методологія аналізу масової комунікації. Критичний підхід в дослідженні масової комунікації. Концепція ідеології в працях К.Маркса та Ф.Енгельса. Критика концепції ідеології. Проблематика масової комунікації в творчості теоретиків Франкфуртської школи. Негативні наслідки раціоналістичного способу мислення в "Діалектиці просвітництва" Т.Адорно та М.Хоркхаймера. "Одномірне суспільство" Г.Маркузе. Семіологічні підходи до аналізу масової комунікації. Комунікація як змістовне явище. Проблема значення та знаку. Застосування лінгвістичного підходу до аналізу соціальних та культурних явищ. Типи та організація знаків за Ч.Пірсом. Можливості семіологічного підходу в аналізі засобів масової комунікації. Критична традиція аналізу масової комунікації. Засоби масової комунікації у постмодерністський перспективі. Сутність постмодернізму та постмодерністського способу мислення. Масова комунікація в концепції М.Маклюена. Роль масової комунікації в житті індивіда в концепції Ж.Бодрийяра. Основні напрямки критики постмодернізму.

Моделювання комунікації в різних науках. Комунікативна модель Г.Ласуела. Лінійні моделі комунікації. Модель К.Шеннона та У.Уивера. Функціональна модель Р.О.Якобсона. Нелінійні моделі комунікації. Ідея хронотопа М.Бахтіна. Ідея інтертекстуальності в працях Ю.Крістевої. Ідея консенсуальної взаємодії У.Матурана.

Періодизація та типологія досліджень ефектів масової комунікації. Дослідження пропаганди в роботах Г.Ласуела. Дослідження стереотипів громадської думки У.Ліпмена. Психодинамічна модель К.Ховленда. Дослідження обмеженості впливу масової комунікації П.Лазарсфельда. Типологія ефектів масової комунікації. Сучасні підходи в дослідженні ефектів масової комунікації на рівні групи та суспільства. Встановлення пунктів "порядку денного". Концепція "спіралі мовчання" Е.Ноель-Нойман. Теорії інформаційного дефіциту. Модель залежності ефектів масової комунікації.

Дослідження матеріалів масової комунікації методом контент-аналізу. Концептуальні основи методу контент-аналізу. Методи вивчення змісту повідомлень (контент-аналіз, пропагандистський аналіз). Типи стратегій контент-аналізу в залежності від аспекту масової комунікації, що розглядається. Класифікація одиниць аналізу зміста. Поняття про кількісні та якісні характеристики змісту повідомлень. Практика контент-аналітичних досліджень. Специфіка контент-аналізу аудіальних та візуальних повідомлень. Специфіка застосування методів контент-аналізу документів в соціологічних дослідженнях преси. Специфіка контент-аналізу телеповідомлень

1.

СОЦІОЛОГІЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Соціологія громадської думки як галузева соціологічна теорія. Дослідження ГД як галузь соціологічного знання. Роль і місце соціології ГД в системі соціологічного знання. Об'єкт і предмет соціології громадської думки. Теоретичне та практичне значення дослідження ГД.

Зміст поняття ГД. Атрибутивний і суб'єктний підходи до вивчення ГД. Подвійна природа ГД. Компоненти ГД. ГД і установка. ГД і масовий настрій. ГД і знання. Суб'єктний підхід в розуміння ГД. ГД як соціальний інститут.

Ідентифікація ГД. Методичні і технічні прийоми ідентифікації ГД. Опитування як основний метод ідентифікації ГД. Проблеми емпіричної ідентифікації ГД. Методика аналізу «пустих» відповідей респондентів. Використання системи фільтрів (стандартний фільтр, квазіфільтр, повний фільтр). Аналіз причин відсутності відповідей у респондентів. Процедура фіксації ознак ГД (воронка Гелапа). Сутність п'ятивимірного плану Гелапа, механізми його реалізації. Співвідношення між індивідуальною та ГД. Співвідношення понять поінформованість і компетентність.

Проблеми ідентифікації суб'єктів ГД в сучасному українському (посттоталітарному) суспільстві. Особливості функціонування моноцентричного (тоталітарного) та поліцентричного (індустріального) суспільства. Специфіка процесу трансформації соціальної структури пототалітарного суспільства. Проблеми визначення суб'єктів ГД в соціологічних дослідженнях суспільства, що трансформується. Соціальні функції ГД. Вертикальний та горизонтальний виміри функціонування ГД. Вплив ГД на владні структури. ГД як інститут соціального контролю. Експресивна, консультативна та директивна функції ГД. Дилеми формування ГД – псевдодемократизм та елітаризм. Дві форми включення ГД до процесу ухвалення соціальних рішень. Поняття електорального абсентеїзму, його причини. Особливості тиску морального авторитету ГД на владу. Взаємодія ГД і пересічних громадян. Концепція «спіралі мовчання» Е.Ноель-Нойман. Проблеми інституціоналізації ГД. Поняття соціальної інституції, ознаки соціальної інституції. Процес інституціоналізації за Т.Парсонсом. Формування сталого соціального зв'язку між акторами як головна умова і наслідок процесу інституціоналізації. Характеристики акторів (суб'єктів ГД) в сучасній Україні.

ЯКІСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Передумови виникнення та історія розвитку якісної методології в соціології. Особливості методології якісних досліджень. Пізнавальні можливості якісного підходу. Теоретичні витоки якісної методології. Різниця стратегій якісних та кількісних методів. Переваги та обмеженості якісних методів дослідження.

Різновиди якісних методів досліджень. Тактики якісних досліджень. Дослідження окремої спільноти (дослідження випадку case study). Етнографічні дослідження. Історичні дослідження. Історія родини. Історія життя людини. Методи і джерела інформації. Спостереження. Аналіз особистісних документів. Візуальні документи. Групова дискусія (метод фокус-груп). Особливості інтерв'ю в якісних дослідженнях. Види інтерв'ю. Сфери застосування якісних методів.

Метод інтерв'ю. Дерево методів інтерв'ю: типи, вибірка, організація, гайд, проведення, расшифровка інтерв'ю.

Метод фокус-груп. Історія виникнення і теоретичні передумови методу фокус-груп. Загальні принципи формування груп. Організація і проведення фокус-груп. Підготовка інструментарію (гайд). Функції модератора. Робота групи. Управління груповим процесом. Аналіз і підготовка звіту.

Логіка проведення якісного дослідження. Визначення проблеми дослідження. Польовий етап дослідження. Позиція дослідника. Збереження польової інформації. Опис даних і перевірка надійності інформації. Стратегії якісного аналізу соціологічних даних. Категорії і субкатегорії. Метод аналітичної індукції. Способи теоретизування в якісному дослідженні.

1.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СОЦІОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

Система якості в роботі соціологічної служби

Організація роботи соціологічної служби. Функції та структура соціологічної служби. Стандарти діяльності соціологічних служб. Стандарт якості певної соціологічної служби, галузь його застосування. Система якості, її структура. Керівництво контролем якості. Професійний та етичний кодекс соціолога. Субпідрядники соціологічної служби, правила взаємодії. Брак у роботі соціологічної служби, скарги клієнтів, система заходів соціологічної служби щодо цього. Зберігання записів і матеріалів: процедурні вимоги, форми, терміни. Взаємодія соціологічної служби з засобами масової інформації, основні

проблеми. Особливості прикладного соціологічного дослідження. Академічна наука та прикладна соціологія.

Організація та керування процесом дослідження

Зміст та етапи організаційної роботи. Учасники соціологічного дослідження та їх ролі. Взаємовідносини із замовником. Соціальне замовлення. Формування замовлення соціологічного дослідження. Мистецтво ведення переговорів. Взаємодія протягом виконання робіт.

Керування дослідницьким проектом, попередні зауваження. Цілі проекту. Методика проекту, вимоги до її викладу. Генеральна сукупність. Вибіркова основа, її визначення. Обсяг вибірки. Метод(и) збору даних, місце збору даних. Основні працівники, що братимуть участь у проекті. Форма звітності. Правила оформлення звіту. Графік виконання завдань. Вартість проекту. Стандартні умови, якими керується соціологічна служба у своїй діяльності. Перевірка пропозицій. Прийняття пропозицій. Обов'язки соціологічної служби перед поданням пропозицій замовнику.

Юридичні та робочі документи дослідження. Польова і камеральна документація. Етичні проблеми соціологічних досліджень.

Організація роботи інтерв'юерів

Набір інтерв'юерів. Вимоги до знань та вмінь інтерв'юерів. Навчання інтерв'юерів. Ознайомлення із метою, практичною значущістю соціологічного дослідження, етапами та виконавцями. Етичні обов'язки інтерв'юера. Конфіденційність і анонімність.

Поведінка інтерв'юера. Встановлення контакту із респондентом. Посвідчення інтерв'юера. Інструктивні вказівки інтерв'юерові, що містяться в опитувальнику. Звернення до респондента. Знайомство з видами питань. Відкрите питання з кодувальною таблицею. Правила та прийоми опрацювання відкритих питань. Відповідь спонтанна та з підказкою. Делікатність і «провокаційність» запитання: дії інтерв'юера. Правила та обов'язки інтерв'юера. Поняття постійної роботи інтерв'юерів.

Організація роботи виконавців в інших видах дослідження. Особливості анкетних опитувань. Телефонні опитування та вимоги до інтерв'юерів. Експертні опитування. Особливості роботи з документами у поштових опитуваннях. Вимоги до інтерв'юерів Під час проведення досліджень якісними методами.

Особливості техніки інтерв'ю

Запис інтерв'ю. Технічні правила запису. Редагування запису інтерв'ю. Правила та поради щодо редагування. Візуальний допоміжний матеріал: картки, фотографії, малюнки. Процедура застосування візуального допоміжного матеріалу. Картки для ранжування. Техніка ранжування. Спеціальні технічні прийоми в бланку інтерв'ю: обертання (ротація), крос-фільтр. Інструкція інтерв'юерові. Коментарі до опитувальника і межі можливих пояснень респондентові. Психологічний аспект у ситуації «респондент запитує». Вміння відповідати не пояснюючи. Проведення попарного інтерв'ювання. Застосування диктофону під час навчання інтерв'юерів. Інтерв'ювання «стороннього», процедура проведення. Завдання викладача техніки інтерв'ювання під час опитування «стороннього».

Організація польових робіт

Загальні положення щодо збору даних. Керування польовими роботами під час кількісного дослідження, фокус-груп, інтерв'ю, хол-тест (hall test); інструктаж, його мета, складові та вимоги; форми проведення інструктажу; пробне інтерв'ю під час інструктажу; ведіння записів під час польових робіт, інформація, що підлягає документуванню; організація приміщення для фокус-груп та хол-тесту.

Апробація польових документів. Мета та спроби пробного дослідження. Підготовка інструкції до польових документів. Розрахунок рівня участі респондентів у соціологічному дослідженні. Складання списків респондентів. Поняття «досяжності респондента».

Контроль робіт: польовий і візуальний. Проблеми фальсифікації. Помилки не пов'язані із фальсифікацією. Контроль робіт у різних видах опитування.

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ В СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Математичні методи в соціологічному дослідженні. Вимірювання в соціології. Мета застосування математичних методів в соціологічних дослідженнях. Поняття змінної. Класифікація змінних. Визначення вимірювання. Поняття вимірювальної шкали. Типи вимірювальних шкал. Представлення даних в кількісних соціологічних дослідженнях.

Таблювання даних. Варіаційні ряди. Графічне представлення одномірних розподілів. Побудова таблиць одномірного розподілу (поняття частоти та частки). Поняття варіаційного ряду. Впорядкування даних (сортування, ранжування). Обчислення квантилів. Крива розподілу. Кумулятивна крива. Форма кривої розподілу (монотонні функції, симетричний та асиметричний розподіли, унімодальний та багатoverшинний розподіли, дзвоноподібний розподіл). Крива нормального розподілу.

Описові статистики. Міри центральної тенденції. Міри варіації. Показники форми розподілу. t

Вибірковий метод в соціології. Поняття вибіркового розподілу. Генеральна та вибіркова сукупності. Типи вибірки. Процедури відбору. Репрезентативність вибірки. Помилки репрезентативності. Ремонтуння вибірки. Поняття вибіркового розподілу випадкової величини. Центральна гранична теорема.

Точкове та інтервальне оцінювання. Параметри і статистики. Характеристики оцінок параметрів. Точкове та інтервальне оцінювання. Довірчі інтервали.

Перевірка статистичних гіпотез. Наукові та статистичні гіпотези. Нульова та альтернативна гіпотези. Помилки першого та другого роду. Статистичні критерії. Перевірка гіпотез про значущість різниці часток та відсотків. Перевірка гіпотез про значущість різниці двох середніх.

Однофакторний дисперсійний аналіз. Модель однофакторного дисперсійного аналізу. Оцінка моделі за експериментальними даними. Методи множинних порівнянь.

Аналіз двомірних таблиць. Критерій χ^2 . Коефіцієнти, пов'язані з χ^2 . Побудова таблиць $k \times 1$. Таблиці 2×2 . Коефіцієнти асоціації та контингенції. Обчислення критерію χ^2 . Коефіцієнт середньої квадратичної спряженості. Коефіцієнти Чупрова та Крамера.

Поняття кореляційної залежності. Функціональна та кореляційна залежності. Діаграма розсіювання. Підходи до визначення статистичного зв'язку. Коефіцієнт кореляції Персона. Кореляційне відношення.

Коефіцієнти рангової кореляції. Непараметричні міри зв'язку. Рангова кореляція. Коефіцієнти рангової кореляції Спірмена та Кандела. Міри зв'язку, що побудовані на зменшенні помилки передбачення.

Парна лінійна регресія. Мета застосування регресійного аналізу. Лінія регресії. Побудова рівняння парної лінійної регресії. Оцінка якості регресійної моделі.

Множинна регресія. Побудова рівняння множинної регресії у нормальних та стандартизованих координатах. Коефіцієнти часткової та множинної кореляції. Вивчення залишків, незвичайних та впливових спостережень.

Теоретичні засади та методика факторного аналізу соціологічних даних. Модель факторного аналізу. Основні етапи факторного аналізу. Методи факторного аналізу. Невизначеність факторного рішення. Обертання факторів. Принцип простої структури. Інтерпретація факторного рішення. Вимірювання факторних значень.

Теоретичні засади та методика кластерного аналізу. Мета застосування кластерного аналізу. Міри близькості та подібності. Алгоритми кластерного аналізу. Інтерпретація результатів автоматичної класифікації.

Багатомірне шкалювання. Мета застосування багатомірного шкалювання. Побудова матриці близькості. Алгоритм багатомірного шкалювання. Метричне та неметричне багатомірне шкалювання.

Методи аналізу соціометричних даних. Основи мережевого аналізу. Способи представлення соціометричних даних (соціограма та соціоматриця). Підрахунок індивідуальних та групових соціометричних індексів. Визначення підгруп. Поняття соціальної мережі. Теоретико-графове та матричне представлення мережевих даних. Методи мережевого аналізу соціометричних даних.

ТЕХНОЛОГІЯ ВІДБОРУ В СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Поняття вибірки та технологічного ланцюжка вибірки

Поняття вибірових та суцільних соціологічних досліджень. Поняття вибірки як сукупності одиниць спостереження. Поняття вибірки як технологічного процесу формування вибіркової сукупності. Технологічний ланцюжок вибірки. Поняття об'єкту вибірки як сукупності носіїв проблеми. Поняття генеральної сукупності як частки генеральної сукупності. Перехід від об'єкту вибірки до генеральної сукупності. Поняття основи вибірки. Основа імовірнісної вибірки. Основа цілеспрямованої вибірки. Одиниці відбору (одиниці репрезентації). Вибіркова сукупність.

Обґрунтування вибірки залежно від цілей та завдань дослідження, характеру гіпотез дослідження.

Визначення об'єму вибіркової сукупності. Рівень однорідності та різномірності об'єктів, що досліджуються. Проблема скорочення обсягу вибірки.

Імовірнісна вибірка: однорівнева та багаторівнева. Види імовірнісної однорівневої вибірки. Репрезентативність вибірки. Імовірнісна (випадкова) вибірка, її суть. Основа імовірнісної вибірки. Програмні вимоги до вибірки, репрезентативність вибірки.

Помилки вибірки: випадкові помилки, систематичні помилки. Систематична помилка як зміщення генеральної сукупності. Випадкові помилки, їх оцінка. Процедура зважування вибірки. Поняття довірчих границь вибірки. Нормальна і біноміальна апроксимація. Визначення об'єму вибірки для досягнення заданої точності.

Однорівнева випадкова вибірка, умови використання. Види однорівневої вибірки: стихійна, систематична, маршрутна. Можливості та обмеження випадкової систематичної вибірки. Поняття шагу відбору. Особливості систематичного відбору: в разі коли об'єм вибірки кратен об'єму сукупності; в разі, коли об'єм вибірки не кратен об'єму сукупності (використання кругового списку. Використання дробного шагу відбору). Зміщення вибірки при систематичному відборі, способи виправлення зміщення. Особливості маршрутної вибірки. Технічні процедури випадкової вибірки.

Багаторівнева вибірка: принцип стратифікації, принцип кластеризації. Багаторівнева випадкова вибірка, її особливості. Принципи формування імовірнісної вибірки – принцип стратифікації, принцип кластеризації.

Принцип стратифікації – групування об'єктів репрезентації на основі схожості. Поняття середнього та дисперсії страт. Пропорційне розміщення вибірки між стратами. Дизайн-ефект вибірки. Різновиди розміщення вибірки між стратами: рівне розміщення; розміщення Неймана; оптимальне розміщення. Пост-стратифікація.

Принцип кластеризації – групування на основі различия. Використання кластеризації у разі рівних кластерів – імовірний відбір кластерів. Підсумкова імовірність відбору елементів в кластер ній вибірки. Коефіцієнт внутрікластерної кореляції (ρ_{oh}). Дизайн-ефект кластерної вибірки. Стратифікована кластерна вибірка.

Використання кластеризації у разі кластерів різного розміру. Відбір з імовірністю, яка пропорційна розміру (PPS). Контроль за розміром вибірки. Відбір з використанням приблизних (оцінюваних) розмірів кластерів.

Використання кластеризації у разі кластерів дуже великих чи недостатніх розмірів. Техніка проведення систематичного відбору з імовірністю, яка пропорційна розміру кластерів дуже великого розміру і способи їх відбору. Кластери недостатнього розміру. Процедура приєднання кластерів при систематичному відборі.

Оптимальний розмір підвибірки в кластері. Проектування кластерної вибірки. Учет стоимости при визначенні об'єму підвибірки в кластері, функція стоимости. Розрахунок оптимального розміру підвибірки (для 2-х ступеневого відбору з рівними імовірностями). Проектування кластерної вибірки на основі даних о дисперсії та дизайн-ефекті аналогічних досліджень. Визначення точності вибірових оцінок при фіксації стоимости дослідження. Визначення стоимости дослідження для досягнення точності, яка потрібна заказнику .

Цілеспрямована вибірка. Типова цілеспрямована вибірка. Поняття цілеспрямованої вибірки. Основа цілеспрямованої вибірки. Характеристики генеральної сукупності, які є основою вибірки.

Поняття типової цілеспрямованої вибірки. Вибір кластерів при цілеспрямованої вибірці. Розмір кластера при типовій вибірці. Однорідність кластерів. Вибір одиниць репрезентації із кластеру за допомогою експертів. Принципи роботи експертної групи.

Квотна цілеспрямована вибірка. Поняття квотної вибірки. Основа квотної вибірки, її специфіка. Пропорції генеральної сукупності. Репрезентативність квотної вибірки. Контрольні параметри вибірки. Два види техніки квотної вибірки. Рівні використання квотної вибірки. Загальні правила формування вибірки при використанні квотної вибірки.

Аналітична вибірка. Вибірка в спеціальних соціологічних дослідженнях, спрямованих на поглиблення аналізу певних властивостей соціального об'єкту. Основна і контрольна групи вибірки. Правила використання аналітичної вибірки. Розрізнення груп за основною диференційованою ознакою (гіпотетичним фактором). Ідентичність груп за вторинними ознаками. Об'єм аналітичної вибірки. Аналітична вибірка при декількох гіпотетичних факторах.

Побудова всеукраїнської імовірнісної вибірки. Визначення об'єму вибіркової сукупності. Перший етап вибірки – вибір регіонів з використанням принципу стратифікації та квот генеральної сукупності що до полу та віку. Другий етап – визначення страт всередині регіону за принципом стратифікації та вибір найбільш типових областей у стратах. Третій етап – вибір стратифікаційних параметрів та стратифікація населених пунктів за стратифікаційними параметрами. Вибір одиниць репрезентативності в стратах. Четвертий етап: 1.формування маршрутної вибірки (відбір домогосподарств); 2. відбір виборчих дільниць (у разі електоральних досліджень). Формування страт де є необхідність. Відбір одиниць репрезентації (включаються одиниці репрезентації недостатніх розмірів). П'ятий етап – відбір одиниць спостереження на дільниці чи в домогосподарстві.

Залежність імовірнісної вибірки респондентів від розміру домогосподарства. Використання фільтрів для відбору респондентів в домогосподарствах.

Ефект - дизайн багатомірної вибірки.

Зважування вибірки. Поняття зважування вибірки та випадки використання процедури зважування вибірки. Непропорційне розміщення вибірки поміж стратами. Нерівна вірогідність відбору респондентів. Відхилення від відбору, що планується (з причини недосяжності). Необхідність корективки вибірки (пост-стратифікація). Вплив ваг на вибіркові оцінки.

Зважування вибірки за допомогою комп'ютерних програм.

Особливості побудови вибірки для деяких видів досліджень. Специфічні особливості побудови вибірки для телефонних опитувань. Розробка квот для вибіркової сукупності. Розробка квот вибірки для окремих інтерв'юєрів.

Специфіка розробки вибірки для панельних досліджень.

Специфіка та методика розробки і використання волнової вибірки в електоральних і маркетингових дослідженнях.

Специфіка вибірки Інтернет - опитувань.

Специфіка відбору при використанні контент-аналізу документів.

Джерела помилок в вибіркових дослідженнях. Статистична помилка як коливання вибіркових оцінок, які спричинені вивченням тільки часті генеральної сукупності.

Зміщення вибірки, яке спричинено помилковим використанням вибіркової технології: ігнорування нерівної вірогідності відбору респондентів, використанням зміщених оцінок.

Зміщення, яке спричинено некоректним інструментарієм, помилками інтерв'юєрів, помилками при вводі та обробці даних.

Помилки відсутності спостережень. Не включення в вибіркову сукупність.

Відсутність відповідей у зв'язку з недосяжністю респондентів. Відсутність відповідей на окремі питання.

Методи зменшення помилок.

Традиційний аналіз документів. Теоретичні принципи побудови методик та проведення досліджень з використанням методу аналіз документів. Традиція диференціації якісних та кількісних методів аналізу документів. Загальні принципи, стратегії та тактики якісної та кількісної традицій. Дослідницькі ситуації, які потребують застосування аналізу документів. Проблеми проектування дослідження. Переваги та недоліки методу аналізу документів в соціологічному дослідженні. Особливості застосуванні методу. Класифікація документальних джерел. Різновиди аналізу змісту документальних джерел. Методи аналітичної обробки текстів. Техніки “згортання” змісту першоджерел. Види індексування інформації. Характеристики тексту як засобу соціальної комунікації. Обґрунтована теорія в межах якісного дослідження (“відкрите кодування”, “вибіркове кодування”, “матриця умов”, “теоретична вибірка”, критерії оцінки досліджень проведених за методом обґрунтованої теорії).

Інформативно-цільовий аналіз змісту. Семіосоціопсихологічна концепція соціальної комунікації. Реконструкція змістовної структури тексту. Виявлення комунікативно-пізнавальних намірів автору тексту. Ієрархія комунікативно-пізнавальних програм. Макроструктура тексту. Схема зведення тексту до ієрархії комунікативно-пізнавальних програм. Мікроструктура тексту. Поняття “інформативність” тексту. Міра інформативності тексту. Первинна інформативність тексту. Вторинна інформативність тексту. Логіко-фактологічний ланцюг тексту. Коефіцієнт інформативності тексту. Варіанти перевірки надійності методик реконструкції змістовної структури текстів. Виявлення комунікативної надмірності текстів. Інформативно-цільовий аналіз великих текстових масивів.

Інтенційно-аналіз. Теоретичні підґрунтя інтенційно-аналізу. Поняття “інтенції”, “референційні об’єкти”. Методика виявлення інтенцій в тексті. Інтенційна спрямованість референційних об’єктів. Кількісні показники інтенційних складових тексту. Співвідношення інтенційних блоків. Структура інтенційних блоків. Представлення інтенційних складових тексту у вигляді “ментальних карт”. Інтенційна організація діалогу. Приклади інтенційно-аналізу політичного дискурсу.

Формалізований аналіз документів. Контент-аналіз. Історія та приклади застосування конвент-аналізу. Напрями застосування конвент-аналізу. Якісний та кількісний конвент-аналіз. Стадії конвент-аналізу. Логічна модель предмету аналізу. Категоріальна модель предмету аналізу в контент-аналізі. Приклади категоріальної моделі предмету аналізу. Система одиниць аналізу та одиниць виміру. Процедурні правила конвент-аналізу. Маніфест не та латентне кодування. Інструкція кодувальника. Варіанти та правила побудови кодувальної картки.

Формалізований аналіз документів. Процедури підрахунку одиниць конвент-аналізу. Матриця виявлення міри випадковості співпадіння кожної класифікаційної одиниці з усіма іншими. Формула оцінки питомої ваги змістовних категорій в загальному обсязі тексту (рівень інтенсивності представленості в тексті певних аргументацій). Формула оцінки питомої ваги одиниці аналізу в загальному обсязі тексту. Формула співвіднесення позитивних та негативних інтерпретацій відносно певних категорій (коефіцієнт Яніса).

Аналіз даних отриманих в результаті соціологічного аналізу документів. Стратегії інтерпретації даних. Методи інтерпретації “вільних текстів”. Герменевтичний структурний аналіз інтерв’ю. Мультиваріативний аналіз якісних даних. Проблема суб’єктивних інтерпретацій в якісному дослідженні. Приклади аналізу даних отриманих в результаті соціологічного аналізу документів. Застосування комп’ютерних технологій в соціологічному аналізі документів.

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Соціальна система і соціальна структура. Три парадигми загальної теорії систем: “частина-ціле”, “система - навколишнє середовище”, “самовідтворювана система” і їхні евристичні можливості. Поняття соціальних систем. Проблема соціального порядку в соціології Т. Парсонса. Синтез теорії систем і теорії соціальної дії. Функціональні підсистеми системи соціальної дії і її навколишнього середовища. Функціональна теорія суспільства. Підсистеми

суспільства. Суспільство як диференційована система підсистем, що самовідтворюються. Детермінуюча роль структури у системі. Первинні елементи соціальної структури. Макро- і мікрорівень соціальної структури. Структурна детермінація соціальної поведінки. Теоретичні концепції соціальної структури: нормативно-ціннісна і категоріальна моделі. Функція як об'єктивне слідство соціальних відносин. Понятійний апарат функціонального дослідження: явні і неявні функції, дисфункція, функціональні вимоги, функціональні відносини. Правила Р. Мертона для функціонального аналізу в соціології. Структуралізм, функціоналізм і структурний функціоналізм у соціології.

Соціальна група і соціальний інститут. Структура соціальних інститутів. Інституціональні статуси, ролі, норми, матеріальні атрибути інституту і їхній взаємозв'язок. Найважливіші соціальні інститути і їхні функції. Аспекти вивчення соціальної поведінки. Розходження понять поведінки і соціальної дії і понятійного апарату для їхнього вивчення в соціології. Структура соціальної взаємодії. Взаємозв'язок мотивів і очікувань учасників взаємодії. Поняття соціальної групи. Первинні і вторинні групи. Взаємодія в соціальній групі, теоретичні підходи до її дослідження.

Сутність і функції соціальної стратифікації. Біологічна і соціальна нерівність. Фундаментальні пояснення соціальної нерівності. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність. Вертикальна та горизонтальна мобільність. Переміщення статусних позицій та Переміщення індивідів та груп індивідів з одних статусних позицій в інші. Соціальна позиція, статус і соціальна роль. Рольові вимоги і рольові чекання. Рольовий набір, рольові конфлікти і засоби їхнього вирішення. Виникнення і засвоєння соціальних ролей. Соціальні норми і їхні види. Нормативна регуляція поведінки. Традиції, вдачі і звичаї, навички. Нормативні чекання і фактична поведінка. Поведінка, що відхиляється. Соціальний контроль і санкції. Виникнення і зміна соціальних норм. Системні характеристики стратифікації.

Основні моделі стратифікації. Теорія соціально-економічного поділу праці і стратифікація. Види соціально-економічного поділу праці. Відтворення індивіда як представника певного роду праці. Одномірні і багатомірні моделі соціальної стратифікації. Додаткові критерії соціальної нерівності і неієрархічні моделі стратифікації. Культурно-статусна стратифікація як відбиток соціальної структури в індустріальних та інформаційних суспільствах. Стратифікація територіальних спільностей і соціальних організацій. Специфічні компоненти стратифікаційної структури територіальної спільності. Класи і прошарки в соціологічній теорії. Зіставлення класів у марксистській теорії і страт у функціональній теорії. Класи і класовий розподіл як окремий випадок стратифікації. Стратифікація радянського суспільства. Нові соціальні прошарки в Україні. Теорія соціальної стратифікації українського суспільства.

Типи стратифікаційних систем. Фізико-генетичний тип. Рабовласництво і рабовласницьке суспільство. Каста і кастове суспільство. Стан і станове суспільство. Класотворчі ознаки і суспільні класи. Поняття "класу в собі" і "класу для себе" К. Маркса і Ф. Енгельса. Визначення класів Ленінінм. Теорія класового суспільства. Соціальні прошарки і класичні критерії їхнього виділення. Етакратичний тип соціальної стратифікації радянського суспільства. Соціально-фаховий тип стратифікації.

Культурно-символічна та культурно-нормативна соціальна стратифікація суспільства.

Концепції соціальної стратифікації. Теорії соціального розшарування до становлення соціології як науки. "Республіка" Платона: науково спроектоване соціально стабільне суспільство.

Проблема соціальної нерівності у "Політиці" Аристотеля. Маккіавеллі: "відкрите суспільство" з узаконеною нерівністю і рівністю шансів стати нерівними. Теорія класів К.Маркса і становлення стратифікаційної теорії. Критерії соціального класу. Класова свідомість. Класова солідарність. Два етапи класового конфлікту. Макс Вебер: класичний етап становлення соціології нерівності. Соціальна стратифікація з позицій соціальної дії в теорії Макса Вебера. Три автономних виміри стратифікації: економічні класи; політичні партії, статусні угруповання. Типологія класів при капіталізмі. "Імперативна координація" як наслідок раціонального ладу. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність П. Сорокіна. Багатомірна стратифікація.

Стратифікаційні дослідження 1930-1960-х років: одномірна і багатомірна стратифікації.
Сучасні теорії соціальної стратифікації:

Ллойд Уорнер: ідея існування шестикласової структури, поділу американського суспільства на класи, що складаються з індивідів з однаковим престижним рангом;

Елба М. Едвардс: концепція класових членувань на основі фахових розходжень;

концепція К.Девіса й У.Мура: стратифікація як нерівномірний розподіл матеріальних благ і суспільного престижу;

О.Д.Данкен: класифікація професій на основі "соціально-економічного індексу";

Ерик Олін Райт: таблиця «Базова типологія експлуатації і класу» на основі аналізу й поділу на 12 класів;

Франк Паркін: концепція узурпації - колективна дія приймає форму соціального "огородження";

Дж.Голдторп, Д.Локвуд, Ф.Бічхофер і Дж.Платт: дослідження теми співвідношення "синіх і білих комірців".

ГЕНДЕРНА СОЦІОЛОГІЯ

Об'єкт, предмет, завдання гендерної соціології. Поняття гендерної соціалізації, її етапи. Поняття стать, роль, ідентичність, маскуліність та фемініність як головні категорії соціалізації. Гендерні стереотипи. Поняття гендерної рівності. Види гендерної нерівності: нерівність у домашній сфері, нерівність в виробничій сфері. Проблема гендерної рівності в Україні

Історія вивчення становища жінки в суспільстві

Зміна ролі жінки в сучасному світі. Становище жінок на різних етапах розвитку суспільства. Становище жінок в древньому світі. Перші теоретичні концепції, трактуючі становище жінки в суспільстві. Погляди Сократа, Платона, Аристотеля, Фукідіда на становище жінок в суспільстві. Відношення християнства до жінки. Жінки в Середні віки. Фемінізм. Жіночі образи в міфології. Жіночі образи в релігії. Жіночі образи в українській культурі.

Предмет гендерних досліджень.

Методологія досліджень статевих відмінностей. Теоретичні та методологічні проблеми гендерних досліджень. Методологія гендерного аналізу. Поняття гендерної експертизи.

Значення біологічних детермінант в статевій диференціації.

Проблема співвідношення біологічного та соціального в природі людини. Уявлення про єдність її біосоціальної природи. Медичні та біологічні дані про відмінності та схожість організмів чоловіка та жінки. Схожість та відмінності в вищій психічній діяльності, емоційній та інтелектуальній сфері.

Гендерні проблеми психосексуальності

Сучасні теорії жіночої та чоловічої сексуальності. Стадії психосексуального розвитку. Вплив соціального оточення на сексуальну поведінку людини. Чоловіча та жіноча сексуальність. Поняття транссексуалізму, трансвестизму, гомосексуалізму. Гомосексуальність як порушення гендерних норм. Статеві установки в українському соціумі. Стратегії статевого виховання дітей. Жінка як об'єкт сексуальної агресії. Згвалтування: причини і наслідки. Сексуальна експлуатація дітей і підлітків.

Гендерні проблеми професійних відносин

Домашнє господарство як об'єкт економічного та соціологічного аналізу. Гендерні проблеми професійних відносин. Дискримінація при наймі та просуванні по службі. Дискримінація на рівні надання переваги. Рольовий конфлікт працюючої жінки. Адаптація сімейних ролей кар'єрній діяльності жінки. Ставлення чоловіків до професійної діяльності дружин. Фактори та проблеми жіночої зайнятості. Гендерні аспекти самореалізації особистості. Уявлення про здібності чоловіків і жінок в різних сферах діяльності. Гендерні особливості кар'єрної діяльності та росту. Сексуальні домагання на роботі.

Жінка та чоловік в структурі сімейного побуту

Жінка в структурі сімейного побуту: історичний аспект. Відносини чоловіків і жінок в шлюбі. Розподіл праці в сім'ї. Особистісні та соціальні аспекти батьківської та материнської соціальної ролі. Загальна шлюбно-сімейна ситуація в Україні. Матеріальні умови життя сімей та їх здоров'я. Державна політика підтримки сімей. Шлюбно-сімейні установки сучасної молоді.

Гендерні конфлікти. Вербальне та фізичне насилля в партнерських відносинах. Досвід розлучення. Шляхи поліпшення функціонування сімей. Тенденції розвитку сімейних відносин та сучасних форм сім'ї.

Гендер в культурі.

Патріархальна та феміністська картини світу як система статево — рольових установок. Сприйняття маскулінності та фемінності через культурно — символічний ряд. Чоловіче та жіноче як соціокультурні концепти. Зв'язок гендерних стереотипів та гендерних ідеалів. Громадська думка про статево- рольові стереотипи в гендерному світогляді. Жінка як засіб і як мета в рекламі. Чоловік та жінка в ЗМІ. Особливості чоловічого та жіночого стилю письма.

СОЦІОЛОГІЯ СПОЖИВАННЯ

Об'єкт, предмет, завдання соціології споживання. Характеристики процесу споживання. Проблема споживання в Україні. Феномен споживання. Структура споживання. Історія вивчення споживання і поведінки споживачів

Споживач в соціокультурному полі. Феномен соціокультурного поля. Статусна позиція споживача. Сильний характер соціокультурного поля: ресурси (виробництво, ринок), культурна програма, засоби комунікації (мова). Роль подарунка. Феномен споживання. Шопінг як момент споживання., шопінг як домашня праця и дозвілля. Торгові центри як центри дозвілля. Послуга як предмет споживання.

Торговий простір як соціальне поле. Торговий центр, супермаркет, магазин, ресторан як соціальні поля. Цілераціональна поведінка і шопінг в торговому соціальному полі. Феномен імпульсивної покупки. Психологічний вплив продавця. Шопінг-терапія и шопінг-наркоманія. Бренд як колективна презентація. Товар як фізичний об'єкт и соціальна конструкція. Феномен бренда. Феномен торгової марки. Ціноутворення як інструмент управління брендом. Лояльність фірмової марки. Ім'я як бренд. Реклама як інструмент формування соціокультурного поля. Імідж. Конструювання іміджу. Реклама и влада. Влада експертів. Відношення споживачів до реклами. Втеча споживачів від реклами. Подарунок як соціальний феномен. Соціальне конструювання подарунка. Формування ритуалів дарування.

Споживання як стиль життя. Примусова споживча поведінка. Товарний фетишизм. Бренд як фетиш. Потреби і інтереси. Товар як опредметнений інтерес. Ієрархія потреб по Маслоу. Культура споживання. Стиль життя як вільний вибір. Вивчення стилей життя. Методи емпіричного дослідження стилей споживання (психографія і ін.).

Соціальні інститути як регулятори поведінки. Держава як соціальний інститут. Вплив споживачів на державну політику. Механізми державного регулювання споживання: заборони, обмеження, стимулювання. Законодавчий захист прав споживачів. Державне регулювання реклами. Церква як соціальний інститут. Колективне споживання в організаціях. Примусове споживання. Натуральні форми оплати праці. Моральні норми і споживання. Звичай і споживання в сучасному суспільстві. Мода як соціальний інститут. Модні і немодні об'єкти. Модні стандарти споживання

Споживання в соціальних спільностях. Споживачі як соціальна спільність. Рух на захист прав споживачів. Соціально-економічні спільності: класи і прошарки. Особливості споживчої поведінки класів. Соціально- статева (гендерна) структура і споживання. Роль споживання в соціальному конструюванні статі.

Сім'я як суб'єкт споживання. Категорія сім'ї. Домогосподарство. Розподіл ролей в сім'ї. Стратегія впливу на прийняття рішень в сім'ї. Споживча соціалізація в сім'ї.

Глобалізація і локалізація споживання. Глобалізація. Людство як соціокультурна спільність. Фрагментація (локалізація) споживання. Наслідки появи масового виробництва.

Етнічна та поселенська структура і споживання. Феномен етнічності. Етнічне соціокультурне поле. Роль споживання в соціальному конструюванні етнічності. Поселенська структура і споживання. Місто і село. Столиця і провінція. Соціальні сітки і споживання в поселенській структурі.

Моделі індивідуальної споживчої поведінки. Модель цілераціонального споживання. Усвідомлення потреби і інтересу. Рішення про повторну покупку. Модель традиційної споживчої поведінки. Споживання як гра.

3.Екзаменаційні питання

Вступний комплексний екзамен на отримання ОКР магістр

1. Предмет та основні етапи розвитку історії соціології
2. Розуміння суспільства у філософсько-соціальних концепціях Платона та Арістотеля
3. Соціологічні ідеї у вченні про суспільство Монтеस्क'є.
4. Значення Сен-Сімона для становлення соціології
5. Структурно-функціональний напрям в історії соціології
6. Позитивістська соціологія О.Конта: соціальна статика та динаміка
7. Типи суспільств та соціальні інститути в еволюційній соціології Г.Спенсера
8. Психологічний напрям у соціології у XIX – початку XX ст.
9. Емпіричні соціальні дослідження у XIX – XX ст.
10. Формальна соціологія у Німеччині у середині XIX – початку XX ст.
11. Формальна соціологія Г.Зіммеля
12. Вчення Ф. Тьонніса про «спільноту» та «суспільство»
13. Соціальна теорія К.Маркса
14. Теорія соціальної дії у розуміючій соціології М.Вебера
15. Концепція соціологізму Е. Дюркгейма
16. Соціологічна система В.Парето
17. Британська школа соціальної антропології (Б.К. Маліновський, А.Р.Редкліфф-Браун)
18. Зародження та становлення ранньої американської соціології
19. Чиказька школа у північноамериканській соціології: джерела, періодизація та наукові результати
20. Предмет дослідження та структура соціального явища в інтегральній соціології П.Сорокіна
21. Соціокультурна динаміка у соціології П.Сорокіна
22. Теорія соціальної дії у соціологічній теорії Т.Парсонса
23. Соціальна система і суспільство у соціологічній теорії Т.Парсонса
24. Гарвардська школа соціології
25. Колумбійська школа соціології. Основні представники та наукові здобутки
26. Теорія середнього рівня Р.Мертон та її значення для розвитку сучасної соціології
27. Символічний інтеракціоналізм Дж. Міда
28. Теорія соціального обміну Дж. Хоманса та П.Блау.
29. Вчення П.Бурдьє про соціальний простір, капітал та габітус
30. Теорія структуризації Гідденса.
31. Загальна структура сучасної соціології (мікро і макро соціологія, загальна соціологічна теорія і теорії “середнього рівня”, конкретно-соціологічні дослідження, особливі соціологічні напрямки).
32. Визначення і тематична структура предмету загальної соціологічної теорії.
33. Соціогрупова структура суспільства як предмет аналізу.
34. Соціогрупова структура суспільства в контексті різних соціологічних підходів.
35. Поняття і види соціальних організацій.
36. Соціогрупова структура соціальних організацій.
37. Класифікація і типологізація соціальних організацій.
38. Соціальна організація в контексті різних соціологічних підходів.
39. Соціальні організації у сучасному українському суспільстві.

40. Поняття і структура соціальних інститутів. Структурно-функційні відмінності соціальних інститутів від соціальних організацій.
41. Інституційний порядок суспільства у контексті різних соціологічних підходів.
42. Поняття соціальної системи. Основні елементи соціальної системи та спосіб їх зв'язків і взаємодії.
43. Історична еволюція соціальних систем (на прикладі розвитку європейських суспільств).
44. Сучасне українське суспільство як соціальна система.
45. Актуальні проблеми сучасного українського суспільства та їх відображення у вітчизняній соціології.
46. Міжкультурна взаємодія у суспільстві.
47. Молодіжна культура як явище субкультури.
48. Основні характеристики етносу та його структура (за схемою Е.Сміта).
49. Міжетнічна взаємодія: сутність та структура.
50. Етнічні процеси: поняття та види.
51. Соціологія міста як галузь соціологічного знання. Об'єкт і предмет соціології міста.
52. Теоретичні підходи до вивчення міст.
53. Всесвітні тенденції розвитку міст. Глобальні міста.
54. Соціальний простір сучасного міста.
55. Предмет та завдання соціології масових комунікацій.
56. Дослідницькі стратегії вивчення масової комунікації в соціології (структурно-функціональний, критичний, семіотичний та постмодерний підходи).
57. Основні напрями емпіричних досліджень масової комунікації в соціології (дослідження ефектів комунікації).
58. Об'єкт і предмет соціології громадської думки. Специфіка соціологічного підходу в дослідженні громадської думки.
59. Соціальні функції громадської думки: вертикальний та горизонтальний виміри.
60. Соціологія праці: предмет, завдання, функції.
61. Змістовні та процесуальні теорії мотивації праці.
62. Зміст та характер праці.
63. Напрями соціологічних досліджень праці, трудової поведінки, відношення до праці, задоволеності працею.
64. Структурні та контекстні характеристики організації.
65. Ознаки патологічних станів організації. Види організаційних патологій.
66. Дослідження організаційних технологій. Зв'язок структурних характеристик організації з технологічною складністю.
67. Вплив технологій підрозділів на їх структурні та управлінські характеристики.
68. Сутність та структурні компоненти культури.
69. Суспільство гендерної рівності: основні ознаки.
70. Соціальне управління як фундаментальна категорія соціології управління.
71. Соціологія споживання: предмет і основні категорії.
72. Сутність основних функцій управління.
73. Соціальні засади підприємницької діяльності.
74. Основні підходи до аналізу господарських організацій.
75. Людина в домашньому господарстві.
76. Основні типи господарських ідеологій.
77. Традиційний аналіз документів.
78. Формалізований аналіз документів.
79. Соціологічний аналіз документів: методологічні та процедурні питання
80. . Пізнавальні можливості та теоретичні витoki якісної методології
81. . Тактики та методи якісного дослідження
82. . Аналіз якісних даних: логіка і стратегія.
83. Метод фокус-груп: загальні принципи, організація і проведення.
84. Якісні інтерв'ю: визначення, різновиди, специфіка.

85. Класифікація методів математико-статистичного аналізу даних в соціологічних дослідженнях.
86. Методи багатовимірної аналізу даних у соціологічних дослідженнях.
87. Класифікація статистичних мір за рівнем соціологічного вимірювання.
88. Методи статистичного висновку: визначення та особливості застосування в соціологічних дослідженнях.
89. Ремонтнування вибірки: визначення, мета застосування в соціологічних дослідженнях, види ремонтування.
90. Конкретне соціологічне дослідження: поняття, види, етапи
91. Програма конкретного соціологічного дослідження: функції та структура.
92. Порівняльний аналіз соціологічних методів збору емпіричних даних
93. Стратегічний план соціологічного дослідження, його види.
94. Ймовірнісна вибірка в соціологічних дослідженнях.
95. Цілеспрямована вибірка в соціологічних дослідженнях.
96. Метод спостереження в соціологічному дослідженні. Його особливості.
97. Специфіка анкетного опитування та його види.
98. Електоральні опитування: специфіка та види.
99. Соціометричне опитування як метод вивчення малих груп.
100. Експеримент у соціологічному дослідженні. Методи перевірки гіпотези.
101. Етичні проблеми соціологічних досліджень. Професійний кодекс соціолога.
102. Вимірювання соціальних характеристик. Типи шкал.
103. Підсумковий звіт, його структура. Основні вимоги до аналізу інформації, висновків та рекомендацій підсумкового звіту.
104. Організація польової соціологічної лабораторії.
105. Технологія відбору в соціологічному дослідженні. Об'єм вибіркової сукупності. Типи вибірки. Випадкова та системна помилки.
106. Подарунок як соціальний феномен
107. Примусова споживча поведінка
108. Ієрархія потреб по Маслоу.
109. Стиль життя як вільний вибір
110. Мода як соціальний інститут. Модні і немодні об'єкти.
111. Споживачі як соціальна спільність. Рух на захист прав споживачів
112. Сім'я як суб'єкт споживання
113. Об'єкт, предмет, завдання соціології споживання
114. Об'єкт, предмет, завдання гендерної соціології
115. Поняття гендерної соціалізації, її етапи
116. Поняття стать, роль, ідентичність, маскуліність та фемінність як головні категорії соціалізації
117. Відносини чоловіків і жінок в шлюбі. Розподіл праці в сім'ї
118. Метод експертних оцінок, його особливості.
119. Статеві установки в українському соціумі.
120. Рольовий конфлікт працюючої жінки

4. Структура екзаменаційних білетів

Білет № 1

1. Предмет та основні етапи розвитку історії соціології
2. Соціогрупова структура суспільства як предмет аналізу.
3. Основні напрями емпіричних досліджень масової комунікації в соціології (дослідження ефектів комунікації).

Білет № 2

1. Розуміння суспільства у філософсько-соціальних концепціях Платона та Арістотеля
2. Соціогрупова структура суспільства в контексті різних соціологічних підходів.
3. Традиційний аналіз документів.

Білет № 3

1. Соціологічні ідеї у вченні про суспільство Монтеस्क'є.
2. Поняття і види соціальних організацій.
3. Формалізований аналіз документів.

Білет № 4

1. Значення Сен-Сімона для становлення соціології
2. Соціогрупова структура соціальних організацій.
3. Соціологічний аналіз документів: методологічні та процедурні питання

Білет № 5

1. Структурно-функціональний напрям в історії соціології
2. Класифікація і типологізація соціальних організацій.
3. Пізнавальні можливості та теоретичні витоки якісної методології

Білет № 6

1. Позитивістська соціологія О.Конта: соціальна статика та динаміка
2. Соціальна організація в контексті різних соціологічних підходів.
3. Тактики та методи якісного дослідження

Білет № 7

1. Типи суспільств та соціальні інститути в еволюційній соціології Г.Спенсера
2. Соціальні організації у сучасному українському суспільстві.
3. Аналіз якісних даних: логіка і стратегія.

Білет № 8

1. Психологічний напрям у соціології у XIX – початку XX ст.
2. Поняття і структура соціальних інститутів. Структурно-функційні відмінності соціальних інститутів від соціальних організацій.
3. Метод фокус-груп: загальні принципи, організація і проведення.

Білет № 9

1. Емпіричні соціальні дослідження у XIX – XX ст.
2. Інституційний порядок суспільства у контексті різних соціологічних підходів.
3. Якісні інтерв'ю: визначення, різновиди, специфіка.

Білет № 10

1. Формальна соціологія у Німеччині у середині XIX – початку XX ст.
2. Поняття соціальної системи. Основні елементи соціальної системи та спосіб їх зв'язків і взаємодії.
3. Класифікація методів математико-статистичного аналізу даних в соціологічних дослідженнях.

Білет № 11

1. Формальна соціологія Г.Зіммеля
2. Історична еволюція соціальних систем (на прикладі розвитку європейських суспільств).
3. Методи багатовимірної аналізу даних у соціологічних дослідженнях

Білет № 12

1. Вчення Ф. Тьонніса про «спільноту» та «суспільство»
2. Сучасне українське суспільство як соціальна система.
3. Класифікація статистичних мір за рівнем соціологічного вимірювання

Білет № 13

1. Соціальна теорія К.Маркса
2. Міжкультурна взаємодія у суспільстві.
3. Методи статистичного висновку: визначення та особливості застосування в соціологічних дослідженнях.

Білет № 14

1. Теорія соціальної дії у розуміючій соціології М.Вебера
2. Молодіжна культура як явище субкультури.
3. Ремонтування вибірки: визначення, мета застосування в соціологічних дослідженнях, види ремонтування.

Білет № 15

1. Концепція соціологізму Е. Дюркгейма
2. Міжетнічна взаємодія: сутність та структура.
3. Конкретне соціологічне дослідження: поняття, види, етапи

Білет № 16

1. Соціологічна система В.Парето
2. Етнічні процеси: поняття та види.
3. Програма конкретного соціологічного дослідження: функції та структура.

Білет № 17

1. Британська школа соціальної антропології (Б.К. Маліновський, А.Р.Редкліфф-Браун)
2. Всесвітні тенденції розвитку міст. Глобальні міста.
3. Порівняльний аналіз соціологічних методів збору емпіричних даних

Білет № 18

1. Зародження та становлення ранньої американської соціології
2. Соціальний простір сучасного міста.
3. Стратегічний план соціологічного дослідження, його види.

Білет № 19

1. Чиказька школа у північноамериканській соціології: джерела, періодизація та наукові результати
2. Предмет та завдання соціології масових комунікацій.
3. Ймовірна вибірка в соціологічних дослідженнях.

Білет № 20

1. Предмет дослідження та структура соціального явища в інтегральній соціології П.Сорокіна
2. Дослідницькі стратегії вивчення масової комунікації в соціології (структурно-функціональний, критичний, семіотичний та постмодерний підходи).
3. Цілеспрямована вибірка в соціологічних дослідженнях.

Білет № 21

1. Соціокультурна динаміка у соціології П.Сорокіна
2. Об'єкт і предмет соціології громадської думки. Специфіка соціологічного підходу в дослідженні громадської думки.
3. Метод спостереження в соціологічному дослідженні. Його особливості.

Білет № 22

1. Теорія соціальної дії у соціологічній теорії Т.Парсонса
2. Соціальні функції громадської думки: вертикальний та горизонтальний виміри.
3. Специфіка анкетного опитування та його види.

Білет № 23

1. Соціальна система і суспільство у соціологічній теорії Т.Парсонса
2. Змістовні та процесуальні теорії мотивації праці.
3. Електоральні опитування: специфіка та види.

Білет № 24

1. Гарвардська школа соціології
2. Зміст та характер праці.
3. Соціометричне опитування як метод вивчення малих груп.

Білет № 25

1. Колумбійська школа соціології. Основні представники та наукові здобутки
2. . Напрями соціологічних досліджень праці, трудової поведінки, відношення до праці, задоволеності працею.
3. Експеримент у соціологічному дослідженні. Методи перевірки гіпотези.

Білет № 26

1. Теорія середнього рівня Р.Мертон та її значення для розвитку сучасної соціології
- 2 Структурні та контекстні характеристики організації.
3. Метод експертних оцінок, його особливості.

Білет № 27

1. Символічний інтеракціоналізм Дж. Міда

2. Ознаки патологічних станів організації. Види організаційних патологій.
3. Етичні проблеми соціологічних досліджень. Професійний кодекс соціолога.

Білет № 28

1. Теорія соціального обміну Дж. Хоманса та П.Блау.
2. Дослідження організаційних технологій. Зв'язок структурних характеристик організації з технологічною складністю.
3. Вимірювання соціальних характеристик. Типи шкал.

Білет № 29

1. Вчення П.Бурдьє про соціальний простір, капітал та габітус
2. Вплив технологій підрозділів на їх структурні та управлінські характеристики.
3. Стиль життя як вільний вибір

Білет № 30

1. Теорія структурації Гідденса.
2. Сутність та структурні компоненти культури.
3. Організація польової соціологічної лабораторії.

Білет № 31

1. Загальна структура сучасної соціології (мікро і макро соціологія, загальна соціологічна теорія і теорії “середнього рівня”, конкретно-соціологічні дослідження, особливі соціологічні напрямки).
2. Суспільство гендерної рівності: основні ознаки.
3. Технологія відбору в соціологічному дослідженні. Об'єм вибіркової сукупності. Типи вибірки. Випадкова та системна помилки.

Білет № 32

1. Визначення і тематична структура предмету загальної соціологічної теорії.
2. Соціальне управління як фундаментальна категорія соціології управління.
3. Підсумковий звіт, його структура. Основні вимоги до аналізу інформації, висновків та рекомендацій підсумкового звіту.

Білет № 33

1. Основні характеристики етносу та його структура (за схемою Е.Сміта).
2. Сутність основних функцій управління.
3. Об'єкт, предмет, завдання гендерної соціології

Білет № 34

1. Ієрархія потреб по Маслоу.
2. Соціальні засади підприємницької діяльності.
3. Споживачі як соціальна спільність. Рух на захист прав споживачів

Білет № 35

1. Соціологія праці: предмет, завдання, функції.
2. Основні підходи до аналізу господарських організацій.
3. Сім'я як суб'єкт споживання

Білет № 36

1. Актуальні проблеми сучасного українського суспільства та їх відображення у вітчизняній соціології.
2. Людина в домашньому господарстві.
3. Поняття гендерної соціалізації, її етапи

Білет № 37

1. Об'єкт, предмет, завдання соціології споживання
2. Основні типи господарських ідеологій.
3. Поняття стать, роль, ідентичність, маскуліність та фемінність як головні категорії соціалізації

Білет № 38

1. Соціологія міста як галузь соціологічного знання. Об'єкт і предмет соціології міста.
2. Подарунок як соціальний феномен
3. Відносини чоловіків і жінок в шлюбі. Розподіл праці в сім'ї

Білет № 39

1. Теоретичні підходи до вивчення міст.
2. Примусова споживча поведінка
3. Статеві установки в українському соціумі.

Білет № 40

1. Соціологія споживання: предмет і основні категорії.
2. Рольовий конфлікт працюючої жінки
3. Мода как соціальний інститут. Модні і немодні об'єкти.

5. Критерії оцінки вступного іспиту

На відмінно оцінюється відповідь, коли абітурієнт виявив високу теоретичну підготовку, вміння аналізувати фахову літературу, логічно та послідовно викладати теоретичний матеріал, робити висновки, давати повну відповідь на додаткові питання членів комісії.

На добре оцінюється відповідь, коли абітурієнт виявив високий рівень теоретичних знань програмного матеріалу, вміння послідовно його викладати та відповідати на додаткові запитання членів комісії.

На задовільно оцінюється відповідь, коли студент виявив певну теоретичну підготовку згідно програмних вимог, але не проявив вміння логічно викласти матеріал та зробити висновки.

На незадовільно оцінюється відповідь, коли абітурієнт виявив лише поверхневі, фрагментарні знання з теоретичного курсу.

6. Рекомендована література

Історія соціології

1. Арон А. Этапы развития социологической мысли. – М., 1993. – 608 с.
2. Монсон П. Современная западная социология. Теория, традиции, перспективы. – СПб., 1992.
3. Ритцер Дж. Современные социологические теории. 5 – е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 688 с.
4. Тернер Дж. Структура социологической теории. – М.: Прогресс, 1985.
5. Психология конфликта: Раздел 1. Философско-социологическая “конфликтная парадигма”. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.
6. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. Віталій Лях. – К.: Либідь, 1996. – 384 с.
7. Андрущенко В. П., Волович В. И. Социология. Наука об обществе: Учеб. пособ. – Харьков, 1997. – 688 с.
8. Волков Ю. Г., Нечипуренко В. Н., Самыгин С.И. Социология: История и современность. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 672 с.
9. Захарченко М. В. Погорілий О. І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К., 1977.
10. Западноевропейская социология XIX – начала XX веков /Под ред. В.И.Добренського. – М.: Изд-во Международного университета бизнеса и управления, 1996.
11. Западно-европейская социология XIX века. – М., 1996.
12. История буржуазной социологии XIX – начала XX века. – М., 1979.
13. История теоретической социологии. В 4-х т. – М.: Канон, 1997-1998.
14. История социологии в Западной Европе и США. Учеб. для вузов. /Отв. ред. акад. РАН Г.В.Осипов. – М.: Издательская группа НОРМА — ИНФРА, 1999. – 576 с.
15. Капитонов Е. А.. История и теория социологии. Учеб. пособ. для вузов – М.: Изд-во “ПРИОР”, 2000. – 368 с.
16. Погорілий О. І. Соціологічна думка ХХ століття. – К., 1996.

17. Современная американская социология. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 296 с.
18. Соціологічна думка України. -К., 1996.

Загальна соціологічна теорія

1. Социология /под ред. Добренкова, Кравченко. - М., 2000.
Т1. Методология и история.
Т2. Социальная структура и стратификация.
Т3. Социальные институты и процессы.
2. Фролов С.С. Основы социологии: Учебное пособие. - М.: Юрист, 1997. - 344 с.
3. Маркович Д. Ж. Общая социология: Учебник для вузов:Пер.с серб.. — 3.изд., перераб. и доп. — М. : Владос, 1998. — 432с.
4. Харчева В. Основы социологии. - М., 2000.
5. Социология. Основы общей теории / под ред. Г.В.Осипова. - М., 1998.
6. Рабочая книга социолога. Изд.2-е. - М.: Наука, 1983. - 478 с.
7. Радугин А.А., Радугин К.А. Социология. Курс лекций. - М.: Владос, 1995. - 192 с.
8. Смелзер Н. Социология. - М., 1994.
9. Социология: наука об обществе: Учеб. пособие для студ. вузов // под ред. Андрущенко В. П., Волович В. И., Головченко Г. Т., Горлач Н. И., Добрускин М. Е. - Х., 1996. — 688с.
10. Попова И.М. Социология. Введение в специальность. - К.: Тандем, 1997. - 287 с.
11. Гіденс Е. Соціологія. - К., 2000.
12. Гавриленко І.М. Соціологія. т.1. Соціальна статика. Т.2. Соціальна динаміка. - К., 2000.
13. Соціологія /за ред. Городяненко. - К., 2002.

Економічна соціологія

2. Радаев В.В. Экономическая социология. Курс лекций: Учеб. пособ. – М.: Аспект Пресс, 1997. – 368 с.
3. Бабосов Е. М. Экономическая социология. Вопросы и ответы. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 224 с.
4. Радаев В.В. Экономическая социология: перспективы развития / Ядов В.А. Социология в России, 2-е изд. – М.: Институт социологии РАН, 1998. – С. 253 – 263.
5. Веселов Ю.В. Экономическая социология: история идей. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского университета, 1995. – 456 с.
6. Заславская Т.И., Рывкина Р.В. Социология экономической жизни. – Новосибирск: Наука, 1991. – 367 с.
7. Западная экономическая социология: хрестоматия современной классики / Сост. и науч. ред. В.В. Радаев; пер. М.С. Добряковой и др. – М.: РОССПЭН, 2004. – 567 с.
8. Зелизер В. Социальное значение денег: деньги на булавки, чеки, пособия по бедности и другие денежные единицы / Пер. с англ. А.В. Смирнова, М.С. Добряковой /Под науч. ред. В.В. Радаева. – М.: ГУ ВШЭ, 2004. – 278 с.
9. Зомбарт В. Буржуа. Этюды по истории духовного развития современного экономического человека: Пер. с нем. / Изд. подгот. Ю.Н. Давыдова, В.В. Сапова. – М.: Наука, 1994. – 456 с.
10. Силласте Г.Г. Экономическая социология. – М.: Гайдарики, 2005. – 383 с.
11. Хайек Ф. Индивидуализм и экономический порядок. – М.: Изограф, 2001. – 256 с.
12. Економічна соціологія: Навч. посіб. / В.М. Ворона, В. Є. Пилипенко, В.І. Тарасенко та ін. – К.: Інститут соціології НАН України, 1997. – 273 с.
13. Пилипенко В.Е. Экономическая социология: Учеб. пособ. / В.Е. Пилипенко, Є.А. Гансова, В.С. Казаков и др. / Под ред. В.Е. Пилипенко. – Киев: МАУП, 2002. – 296 с.
14. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Пер. з нім. О.Погорілого. – К.: Основи, 1994. – 261 с.

Методологія та методи збору соціологічної інформації

1. Баскаков А.Я. Методология научного исследования: Учеб. пособ. / А.Я. Баскаков, Н.В.Туленков. – К.: МАУП, 2002. – 216 с.

2. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. Учеб. Для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 1995.
3. Борисова Ю.В. Методология та методи соціальних досліджень: Навч. посіб. – К.: ДЦССМ, 2003.
4. Бутенко И.А. Анкетный опрос как общение социолога с респондентом . - М.: Высшая школа, 1989.
5. Бутенко И.А. Организация прикладного социологического исследования. - М.:Тривола, 1998.
6. Девятко И.Ф. Модели объяснения и логика социологического исследования. – М.: Институт социологии РАН, 1996.
7. Добренков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА – М, 2004.
8. Ковалев Е.М. Качественные методы в полевых социологических исследованиях / Е.М. Ковалев, И.Е. Штейнберг. – М.: Логос, 1999. – 384 с.
9. Костенко Н. Досвід конвент-аналізу: Моделі та практики: Монографія / Н.Костенко, В. Іванов. – К.: Центр вільної преси, 2003.
10. Математические методы анализа и интерпретация социологических данных / Отв.ред. В.А. Андреенков, Ю.Н. Тодстова. – М.: Наука, 1989.
11. Методы сбора информации в социологических исследованиях. В 2-х книгах . - М.: Наука, 1990.
12. Основы прикладной социологии. Учеб. Для вузов / Под ред. Ф.Э.Шереги и М.К.Горшкова. – М.:Интерфакс, 1996.
13. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження, курс лекцій, К.: Наукова думка, 1996.
14. Практикум з соціології: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти /За редакцією В.М.Пічі. – Львів: “Новий світ – 2000”, 2004.
15. Практикум по прикладной социологии. – М.:МГУ, 1992.
16. Рабочая книга социолога / Отв. Ред. Г.В.Осипов. – 3-е изд. – М.: Едиториал УРСС, 2003.
17. Радаев В.В. Как организовать и представить исследовательский проект: 75 простых правил. - М.: ГУ-ВШЭ: ИНФРА-М, 2001.
18. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. – М.: Добросвет, 1998.
19. Сикевич З.В. Социологическое исследование: практическое руководство. – СПб.: Питер, 2005.
20. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / Под ред. Ю.П. Сурмина.- К.:Центр инноваций и развития, 2002
21. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І. Воловича. – К.:Укр.. центр духовної культури, 1998.
22. Страусс А. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техники / А. Страусс, Дж. Корбин; Пер. с англ. Т.С. Васильева. – М.: Эдиториал УРСС, 2001.
23. Сури́н Ю.П., Туленков Н.В. Методология и методы социологических исследований. – Киев: МАУП, 2002.
24. Татарова Г.Г. Методология анализа данных в социологии (введение) / Учеб. Для вузов. – М.:NOTA BENE, 1999.
25. Тихомиров Б.И. Техника социального анализа. - СПб, 1992.
26. Толстовка Ю.Н. Аналіз соціологічних даних. Методологія, дескриптивна статистика, изучение связей между номинальными признаками. – М.:Научный мир, - 2000.
27. Толстова Ю.Н. Измерение в социологии: Курс лекций. – М.:ИНФРА-М, 1998.
28. Энциклопедический социологический словарь / Общая редакция академика РАН Осипова Г.В. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.
29. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: Добросвет, 1998.

Соціологія праці

1. Адамчук В.В. Экономика и социология труда: Учеб. для вузов /В.В. Адамчук, О.В. Ромашов, М.Е. Сорокина. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 407 с.
2. Генкин Б.М. Экономика и социология труда. Учеб. для вузов. – М.: ИНФРА – М–НОРМА, 2000. – 399 с.

3. Дворецька Г.В. Соціологія праці: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2001. – 244 с.
 4. Економічна соціологія: Нав. посіб. /В.М. Ворона, В.Є. Пилипенко, В.І. Тарасенко та ін. – К.: Інститут соціології НАН України, 1997. – 237 с.
 5. Завельський М.Г. Економіка і соціологія труда: Курс лекцій. – М.: Палеотип, 2001. – 208 с.
 6. Кравченко А.И. История менеджмента. Учеб. пособ. – М.: Академ. Проект, 2000. – 352 с.
 7. Кравченко А.М. Трудовые организации: Структура, функции, поведение / Отв. ред. А.Н. Комозин. – М.: Наука, 1991. – 240 с.
 8. Лукашевич Н.П. Социология труда: Учеб. пособ. /Н.П.Лукашевич. – Киев: МАУП, 2001. – 320 с.
 9. Лукашевич Н.П. Основы социологии труда: Конспект лекций для менеджеров. – Киев: МАУП, 1994. – 144 с.
 10. Маркович Д. Социология труда. Учеб.: Пер. с сербскохорватского – М.: Изд-во Рос.ун-та дружбы народов, 1997. – 512 с.
 11. Полторак В.А. Социология труда: Справоч. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 1997. – 148 с.
 12. Ромашов О.В. Социология труда: Учеб. пособ. – М.: Гардарики, 2001. – 320 с.
 13. Саакян А.К. Экономика и социология труда. – СПб.: Питер, 2002. – 128 с.
 14. Соколова Г.Н. Социология труда: Учеб. – Минск: Высшая школа, 2002. – 316 с.
 15. Тимошенко И.И., Сосин А.С. Мотивация личности и человеческих ресурсов. – Киев: Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 576 с.
 16. Чангли И.И. Труд. Социологические аспекты теории и методологии исследования. – М.: ЦСП, 2002. – 452 с.
 17. Экономика и социология труда / Под ред. Б.Ю. Сербиновского, В.А. Чуланова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 512 с.
- Соціологія організації
1. Галкина И.В. Организационное поведение. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 207 с.
 2. Громкова М. Организационное поведение: Учеб. Пособие /Громкова М.; Ред. Галкина И.В. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 207 с.
 3. Дафт Р. Организации. Учебник для психологов и экономистов. – Спб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 352 с.
 4. Карташова Л.В. Организационное поведение: Учеб. /Карташова Л.В., Никонова Т.В., Соломанидина Т.О. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 219 с.
 5. Кравченко А.М. Трудовые организации: Структура, функции, поведение /Отв. ред. А.Н. Комозин. – М.: Наука, 1991. – 240 с.
 6. Кравченко В.Ф., Кравченко Е.Ф., Забелин П.В. Организационный инжиниринг. – М.: Приор, 1999. – 256 с.
 7. Красовский Ю.Д. Организационное поведение: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 472 с.
 8. Лютенс Ф. Организационное поведение. – М.: ИНФРА, 1999. Лютенс Ф. Организационное поведение: Пер. с англ., 7-е изд. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 692 с.
 9. Мильнер Б.З. Теория организации Курс лекций. – М.: ИНФРА - М, 2000. – 478 с.
 10. Невис Э. Организационное консультирование. – СПб.: Изд-во Пирожкова, 2002. – 224 с.
 11. Ньюстром Д.В. Организационное поведение: Поведение человека на рабочем месте: Пер. с англ. / Ньюстром Д.В., Дэвис К.; Ред. Ю.Н.Каптуревского. – СПб.: Питер, 2000. – 447 с.
 12. Огнев А.С. Организационное консультирование в стиле коучинг. – СПб.: Издательство «Речь», 2003. – 192с.
 13. Пригожин А.И. Социология организаций /Пригожин А.И.; Ред. Д.М.Гвишиани; АН СССР. – М.: Наука, 1980.– 256 с.
 14. Пригожин А.И. Современная социология организаций /Пригожин А.И. –М.: Интерпракс, 1995. – 295 с.
 15. Пригожин А.И. Организации: системы и люди. Эффективность трудовых организаций в социалистическом обществе / Пригожин А.И.-М.: Политиздат, 1983. – 176 с.
 16. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия: (Социальные проблемы инноватики) / Пригожин А.И. – М.: Политиздат, 1989. – 271 с.
 17. Пригожин А.И. Методы развития организаций. – М.: МЦФЭР, 2003. – 863 с.

18. Смирнов Э. А. Основы теории организации: Учеб. пособие для вузов.- М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 324 с.
19. Спивак В.А. Организационное поведение и управление персоналом: Учеб. Пособие / Спивак В.А. – СПб.: Питер, 2000. – 412с.
20. Франчук В.И. Общая теория социальных организаций / Академия социологии и управления. – М.: Союз, 2001. – 236 с.
21. Фролов С.С. Социология организаций: Учебник. – М.: Гардарики, 2001. – 384 с.
22. Холл Р.Х. Организации: структуры, процессы, результаты. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
23. Шейн Э. Организационная культура и лидерство. – М.: Питер, 2001. – 336 с.
24. Щербина В.В. Социальные теории организации: Словарь. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 264 с.

Соціологія управління

1. Бабосов Е.М. Социология управления. – М.: ТетраСистемс, 2001. – 288 с.
2. Бакирова Г.Х. Управление человеческими ресурсами. – СПб., Речь, 2003. – 152 с.
3. Бестужев-Лада И.В., Наместникова Г. Социальное прогнозирование. Курс лекций. – М.: Пед. Общ-во России, 2001. – 392 с.
4. Бурнард Ф. Тренинг навыков консультирования. – СПб.: Питер, 2002. – 256 с.
5. Ворожейкин И.Е. Управление социальным развитием организации: Учеб. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 176 с.
6. Галкина Т.П. Социология управления: от группы к команде. Учеб. пособ. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 224 с.
7. Журавлев П.В. Персонал. Словарь понятий и определений. – М.: Экзамен, 1999. – 512 с.
8. Кабаченко Т.С. Психология в управлении человеческими ресурсами. – СПб.: Питер, 2003. – 400 с.
9. Кибанов А.Я. Управление персоналом: регламентация труда. – М.: Экзамен, 2001. – 640 с.
10. Князев С.Н. Управление: искусство, наука, практика. Учеб. пособ. – Мн.: Армита, 2002. – 512 с.
11. Кравченко А.И. История менеджмента. Учеб. пособ. – М.: Академ. Проект, 2000. – 352 с.
12. Луков В.А. Социальное проектирование: Учеб. пособ. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во гуманит.-социальн. Академии: Флинта, 2003. – 240 с.
13. Мухин В.И. Основы теории управления. Учеб. – М.: Экзамен, 2002. – 256 с.
14. Мыльник В.В., Титаренко Б.П. и др. Исследование систем управления. Учебное пособие. – М.: Академ. Проект, 2003. – 352 с.
15. Невис Э. Организационное консультирование. – СПб.: Изд-во Пирожкова, 2002. – 224 с.
16. Огнев А.С. Организационное консультирование в стиле коучинг. – СПб.: Издательство «Речь», 2003. – 192с.
17. Основы социального управления: Учеб. пособ. / А.Г.Гладышев, В.Н.Иванов, В.И.Петрушев; Под ред. В.Н. Иванова. – М.: Высш.шк., 2001. – 271 с.
18. Пул М., Уорнер М. Управление человеческими ресурсами. Энциклопедия. – СПб.: Питер, 2002. – 1200 с.
19. Ромашов О.В. Социология и психология управления: Учебн. пособ. для вузов / О.В. Ромашов, Л.О. Ромашова. –М.: Узд-во «Экзамен», 2002. – 512 с.
20. Социальный менеджмент: Учеб. / Под ред. Д. В. Валового. – М., 2000. – 392 с.
21. Социология и психология управления: Учеб. пособ. / Ю.Н. Аксененко, В.Н. Каспарян, С.И. Самыгин, И.О. Суханов. – Ростов н/Д: Феникс, 2001. – 512 с.
22. Удальцова М.В. Социология и психология управления: Учеб. пособ. Серия «Учебники и учебные пособия» / М.В. Удальцова, Л.К. Аверченко. – Ростов-на Дону: Феникс, 2001. – 320 с.
23. Цветаев В.М. Управление персоналом. – СПб.: Питер, 2003. – 192 с.

Етносоціологія

2. Арбенина В.Л. Етносоціологія: Навч. посіб. – Х., 2004.

3. Арутюнян Ю.В., Дробижева Л.М., Сусоколов А.А. Этносоциология: Учеб. пособ. для вузов. – М., 1998.
4. Большой толковый социологический словарь /Пер. с англ. – Том I А-О. – М., 1999.
5. Бочковський Ольгерд Вступ до націології. – К., 1998.
6. Гавриленко І.М. Соціологія. Кн. 2. Соціальна динаміка. – К., 2000.
7. Дегтярьова Н.А. Етноси України 1917 – 1941. – К., 1997.
8. Енциклопедія етнокультурознавства. – Ч.I Особа, нація, культура. – Кн. I. – К., 2000; Ч.I. – Кн. II. – К., 2001.
9. Євтух В.Б. Етнічний довідник: У 3-х частинах. – К., 1997.
10. Євтух В.Б., Трощинський В.П., Галушко К.Ю., Чернова К.О. Етнонаціональна структура українського суспільства: Довідник. – К., 2004.
11. Євтух В.Б. Етнополітика в Україні: правовий та культурологічний аспекти. – К., 1998.
12. Євтух В.Б., Трощинський В.П., Галушко К.Ю. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003.
13. Євтух В.Б., Трощинський В.П., Попок А.А., Швачка О.В. Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії. – К., 2003.
14. Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
15. Етнонаціональні процеси в Україні: історія та сучасність. – К., 2001.
16. Кононов І.Ф. Етнос. Цінності. Комунікація. – Луганськ, 2000.
17. Культура і побут населення України: Навч. посіб. – К., 1991.
18. Копчак С.І. Етнічна структура та міграції населення українського Прикарпаття. – Львів, 1996.
19. Мала енциклопедія етностранств. – К., 1996.
20. Мнацвкян М.О. Этносоциология: нации, национальная психология и межнациональные конфликты: Учеб. пособ. – М., 1998.
21. Народы мира: Историко-этнографический справочник. – М., 1988.
22. Нація серед націй: смисли і значення /Під ред. Б.В.Попова. – К., 1999.
23. Нельга О.В. Теорія етносу: Курс лекцій. – К., 1997.
24. Обушний М.І. Етнос і нація: проблема ідентичності. – К., 1998.
25. Опыт этносоциологического исследования образа жизни. Отв. ред. Арутюнян Ю.В. – М., 1980.
26. Остапенко С.М. Етнічні спільноти України. – К., 2000.
27. Павленко В.М., Татлін С.О. Етнопсихологія: Навч. посіб. – К., 1999.
28. Попова І.М. Соціологія. Пропедевтичний курс: Підручник. – К., 1996.
29. Радевич-Винницький Ярослав Україна: від мови до нації. – Дрогобич, 1997.
30. Романцов В.О. Український етнос: на одвічних землях та за їхніми межами. – К., 1998.
31. Рудницька Т.М. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К., 1998.
32. Саракуев Є.А., Крысько В.Г. Введение в этнопсихологию: Учеб-метод пособ. – М., 1996.
33. Сикевич З.В. Социологическое исследование: практическое руководство. – СПб, 2005.
34. Соціологічна думка на Україні: Навч. посіб. – К., 1996.
35. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. – К., 1998.
36. Соціологія: Підручник. – Вид. 3-е – Київ-Харків, 1998.
37. Спецпрактикум по етнології: Учеб-метод. пособ. – Барнаул, 2000.
38. Шаповал М. Загальна соціологія. – К., 1996.
39. Этнография и смежные дисциплины. Этнографические субдисциплины. Школы и направления. Методы. – М., 1988.

Соціологія культури

1. Антология исследований культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – 728 с.
2. Андреев А.Л. Искусство, культура, сверхкультура. – М.: Знание, 1991. – 64 с.
3. Бабій Л.Т. Діалектика розвитку історичних типів культури: філософсько-соціологічні проблеми. – Л.: Світ, 1991. – 160 с.
4. Белик А.А. Культурология. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 1999. – 241 с.
5. Вебер А. Избранное: Кризис европейской культуры. – СПб: Университетская книга, 1999. – 565 с.

6. Вебер М. Избранное: Образ общества. – М.: Юрист, 1994. – 702 с.
7. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе. – К.: Дух і Літера, 2001. – 542 с.
8. Горенко-Баранівська В.Г. Культура як українознавство. – К.: МЕФ, 2003. – 156 с.
9. Героїчний епос українського народу: Хрестоматія. Навч. посіб. /Упор. та примітки: О.М.Таланчук, Ф.С.Кислого. – К.: Либідь, 1993. – 234 с.
10. Губерський Л.В. Культура. Ідеологія. Особистість. – К.: Знання України, 2002. – 580 с.
11. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение. /А.Б.Гофман (пер.). – М.: Канон, 1995. – 352 с.
12. Зиммель Г. Избранное. В 2-х томах. – М.: Юрист, 1996. (Т. 1: Философия культуры. – 671 с., Т. 2: Созерцание жизни. – 697 с.).
13. Зиммель Г. Избранные работы. – К.: Ника-Центр, 2006. – 440 с.
14. Ионин Л.Г. Основания социокультурного анализа: Учеб. Пособ. /Российский гос. гум. ун-тет. – М., 1995. – 151 с.
15. Ионин Л.Г. Социология культуры, путь в новое тысячелетие: Учеб. Пособ. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 2000. – 432 с.
16. Ионин Л.Г. Социология культуры: путь в новое тысячелетие. Учеб. пособ. Изд. 3-е, перераб и доп. – М.: Логос, 2002. – 432 с.
17. Манхейм Карл Избранное: Социология культуры. – М., СПб., 2000.
18. Михайлова Л.И. Социология культуры: Учеб. пособие. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. –232 с.
19. Моль А. Социодинамика культуры. – М.: Прогресс, 1973.
20. Победа Н.А. Социология культуры. О.: Астропринт, 1997. – 224 с.
21. Ручка А.О. Динаміка цінностей населення України (1991 – 2000 рр.) //Українське суспільство: моніторинг 2000 р. – К., 2000.
22. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика. – СПб.: Изд-во Русского Христианского гуманитарного ин-та, 2000. – 1056 с.
23. Фромм Э. Иметь или быть? – К.: Ника-Центр, 1998. – 400 с.
24. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. – СПб.: Наука, 2000. – 380 с.
25. Юрій М.Ф. Соціологія культури: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2006. –302 с.

Соціологія міста

2. Аитов Н.А. Социальное развитие городов. – М., 1979.
3. Актуальні проблеми міст і міського самоврядування. – Рівне, 1993.
4. Боже-Гарнье Ж., Шабо Ж. Очерки по географии городов. - М., 1967.
5. Глазычев В.Л. Социально-экологическая интерпретация городской среды. - М., 1984.
6. Долгий В.М., Левада Ю.А. Урбанизация как социокультурный процесс. – М., 1993.
7. Линч К. Образ города. – М., 1982.
8. Пивоваров Ю.Л. Современный урбанизм. - М., 1994.
9. Прибиткова І.М. Місто: простір, час соціум. //Філософська і соціологічна думка. – 1991. - №7. – С.3-18.
10. Прибиткова І.М. Урбанізація в Україні на порозі ХХІ століття // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. - №3. – С.31-40.
11. Проблемные ситуации в развитии города. – М., 1988.
12. Смит Р.Л. Наш дом планета Земля. – М., 1982.
13. Трущенко О.Е. Престиж центра. Городская социальная сегрегация в Москве. – М., 1995.
14. Франция глазами французских социологов. – М., 1990.

Соціологія масових комунікацій

2. Боров В. Ю., Коваленко А. В. Культура и массовая коммуникация. — М.: Наука, 1986. — 303 с.
3. Грушин Б. А. Массовое сознание: опыт определения и проблемы исследования. — М.: Политиздат, 1990. — 368 с.
4. Костенко Н. В. Ценности и символы в массовой коммуникации. — К.: Наукова думка, 1993.

5. Костенко Н. В. Парадигмы і фактичності нових мас-медіа // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 1998. — № 1-2. — С.138-150.
6. Краткий словарь по социологии / Общ. ред. Гвишиани Д. М., Линин М. И. — М.: Политиздат, 1989. — 479 с.
7. Назаров М.М. Массовая коммуникация в современном мире. Методология анализа и практика исследований. - М.: УРСС, 1999. - 240 с.
8. Ніколаєнко Л. Г. Ломачук А. В. Методологічні проблеми теорії масової комунікації. // Вісник КУ. — 1996. — Серія: Соціологія, психологія, педагогіка. — Вип. 2. — С.49-55
9. Ніколаєнко Л. Г., Ломачук А. В. Масова комунікація: сучасні особливості // Вісник КУ. — 1996. — Серія: Соціологія, психологія, педагогіка. — Вип. 4. — С.41-48.
10. Ноэль-Нойман Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания. — М.: 1996.
11. Проблемы речевого воздействия на аудиторию в зарубежной социально-психологической литературе: Сб.науч.тр. / Ред Асеев Ю.А. — Л.: НИИ ООВ, 1973. — 107 с.
12. Терин В.П. Массовая коммуникация. Социокультурные аспекты политического воздействия. Исследования опыта Запада. - М.: Изд-во Института социологии РАН, 1999. - 170 с.

Соціологія громадські думки

1. Гавра Д.П. Общественное мнение как социологическая категория и социальный институт. — СПб., 1995.
2. Горшков М.К. Общественное мнение: история и современность. — М., 1988.
3. Громадська думка: теоретичні та методичні проблеми дослідження. — К., 2001.
4. Грушин Б. А. Мнение о мире и мир мнений. — М., 1979.
5. Грушин Б.А. Массовое сознание. — М., 1987.
6. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. — М., 2000.
7. Коробейников В.С. Пирамида мнений. М., 1981.
8. Липпман У. Общественное мнение. — М., 2004.
9. Массовая информация и общественное мнение молодежи. — Киев, 1990.
10. Ноэль-Нойман Э. Общественное мнение: открытие спирали молчания. — М., 1990.
11. Цаллер Дж. Происхождение и природа общественного мнения. — М., 2004.
12. Шампань П. Делать мнение: новая политическая игра. — М., 1997

Якісні методи дослідження

1. Белановский С. А. Глубокое интервью. — М.: Николо - Медиа, 2001.
2. Белановский С. А. Метод фокус групп. — М.: Николо-Медиа, 2001.
3. Готлиб А.С. Введение в социологическое исследование: Качественный и количественный подходы. Методология. Исследовательские практики. — Самара: Самарский университет, 2002.
4. Ковалев Е.М., Штейнберг И.Е. Качественные методы в полевых социологических исследованиях. — М.: Логос, 1999.
5. Мертон Р., Фиске К., Кендал П. Фокусированное интервью. — М.: Институт молодежи, 1991.
6. Методология качественного подхода в социологических исследованиях./ Под ред. И.М. Слепенкова — М., 1994.
7. Семенова В. В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. — М.: Добросвет 1998г.
8. Страус А., Корбин Дж. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техники / Пер. с англ. и послесловие Т.С. Васильевой. — М.: Эдиториал УРСС, 2001. — 256 с.
9. Ядов В.А. Стратегия и методы качественного анализа данных // Социология: 4М, 1991. — №1.
10. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. — М.: «Добросвет», 1998.

Організація роботи соціологічної служби

1. Аверьянов Л.Я. Искусство задавать вопросы: Заметки социолога. — М.: Московский рабочий, 1987. — 223 с.

2. Бутенко И.А. Организация прикладного социологического исследования. – М.: Тривола, 1998. – 228 с.
3. Величко А.Н. и Подмарков В.Г. Социолог на предприятии. Изд.2-е, доп. и перераб. – М.: Московский рабочий, 1976. – 240 с.
4. Громов И.А., Максимов Б.И., Ющенко А.Н. Социологическая лаборатория на предприятии. – Л.: Лениздат, 1972. – 74 с.
5. Методы сбора информации в социологических исследованиях. В 2-х кн. – М.: Наука, 1990.
6. Ноэль Э. Массовые опросы: Введение в методiku демокопии. – М.: Прогресс, 1978. – 381 с.
7. Ньюмен Л. Полевое исследование //Социологическое исследование, 1999. – №4. – С. 110 – 121.
8. Опитування громадської думки. — К.: Демократичні ініціативи, 2005. – 88 с.
9. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. – К.: Наукова думка, 1996. – 232 с.
10. Паниотто В.И. Качество социологической информации. – К.: Наукова думка, 1986. – 207 с.
11. Погосян Г.А. Метод интервью и достоверность социологической информации. – Ереван: Изд-во АН АрмССР, 1985. – 142 с.
12. Процесс социального исследования. – М.: Прогресс, 1975. – 576 с.
13. Рабочая книга социолога /под общ. ред. и с предисл. Г.В.Осипова. Изд. 3-е. –М.: Едиториал УРСС, 2003. – 480 с.
14. Рукавишников В.О., Паниотто В.И., Чурилов Н.Н. Опросы населения (Методический опыт). – М.: Финансы и статистика, 1984. – 207 с.
15. Соціологічна служба на підприємстві /Методичні рекомендації. – К.: АН УРСР, Ін-т економіки, Львівське відділення, 1974. – 80 с.
16. Стукало С. Довідник інтерв'юера. – К.: Наукова думка, 1996. – 43 с.
17. Ядов В.А. Социологическое исследование. Описание,объяснение, понимание социальной реальности: Учебн. для студ. вузов. – М.: Добросвет, 2000. – 596 с.

Математичні методи в соціологічних дослідженнях

2. Гласс Дж., Стэнли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. – М., 1976.
3. Девятко И.Ф. Методы социологического исследования. – Екатеринбург, 1998.
4. Клигер С.А., Косолапов М.С., Толстова Ю.Н. Шкалирование при сборе и анализе социологической информации. – М., 1978.
5. Кокрен У. Методы выборочного исследования. – М., 1976.
6. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. М.:Прогресс, 1980.
7. Логика социологического исследования. – М., 19787.
8. Математические методы анализа и интерпретация социологических данных / Отв.ред. В.А. Андреенков, Ю.Н. Толстова. – М.: Наука, 1989.
9. Математические методы в современной буржуазной социологии. – М., 1966.
10. Наследов А. SPSS: компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках. – СПб.: Питер, 2005.
11. Паниотто В.И. .Качество социологической информации. Киев: Наукова думка, 1986.
12. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження, курс лекцій, К.: Наукова думка, 1996.
13. Паниотто В.И., Максименко В.С., Марченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. – К.:Вид.дім “КМ Академія”, 2004.
14. Рабочая книга социолога / Отв. Ред. Г.В.Осипов. – М.: Наука, 1983.
15. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І. Воловича. – К.:Укр.. центр духовної культури, 1998.
16. Статистические методы анализа информации в социологических исследованиях. – М., 1979.
17. Татарова Г.Г. Методология анализа данных в социологии (введение). М.:Стратегия, 1998.
18. Толстова Ю.Н. Измерение в социологии: Курс лекций. – М.:ИНФРА-М, 1998.
19. Энциклопедический социологический словарь / Общая редакция академика РАН Осипова Г.В. – М.: РАН Ин-т социально-политических исследований, 1995.

20. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: Добросвет, 1998.

Технологія відбору в соціологічних дослідженнях

1. Паніотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. – К.: Вид-во Дім “КМ Академія”, 2004.
2. Циба В.Т. Математичні основи соціологічних досліджень: кваліметричний підхід. – К.: МАУП, 2002.
3. Оттар Х. Социологический метод / Пер. с норв. – М.: Издательство “Весь мир”, 2002.
4. Рабочая книга социолога. – М. :
5. Добренков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М.: ИНФРА – М, 2004.
6. Мучник И.Б., Петренко Е.С., Сеницин Е.Э., Ярошенко Т.М. Отв. Ред Рябушкин Т.В. Территория выборки в социологическом исследовании. – М.: Наука, 1980.
7. Кокрен У. Методы выборочного исследования. – М.: Наука, 1976.
8. Чурилов Н.Н. Проектирование выборочного социологического исследования (некоторые методологические и методические проблемы). – Киев, Наукова думка, 1986.
9. Паниотто В.И., Максименко В.С. Количественные методы в социологических исследованиях. – Киев: Наукова думка, 1982.

Соціологічний аналіз документів

1. Адамьянц Т. З. К диалогической телекоммуникации: от воздействия – к взаимодействию. – М.: Институт социологии РАН. 1999. – 136 с.
2. Бос Д., Майер Р. Подход к анализу научной дискуссии // иностранная психология. – 1993. - № 2. – С. 64 – 68.
3. Дридзе Т.М. Социальная коммуникация как текстовая деятельность в семиопсихологии // Общественные науки и современность. – 1996, № 3. – С. 145 – 152.
4. Землянова Л. М. Современная американская коммуникативистика: теоретические концепции, проблемы, прогнозы. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 271 с.
5. Мангейм Дж. Б., Рич Р.К. политология. Методы исследования: Пер. с англ. предисловие А. К. Соколова. – М.: Издательство «Весь Мир», 1997. – 544 с.
6. Медіа-іміджі ВІЛ/СНІДу в Україні // Т. Семігіна. І. Зубець, д. Богдан та ін.; за ред. Т. Семігіної. – К.: Вид. Дім “Києво-Могилянська акад.”, 2005. – 124 с.
7. Слово в действии. Интент-анализ политического дискурса / Под. Ред. Т. Н. Ушаковой, Н. Д. Павловой. – СПб.6 Алетейя, 2000. – 316 с.
8. Страусс А., Корбин Дж. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техника / пер. с англ. и послесловие Т.С. Васильевой. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 256 с.
9. Павлова Н.Д. Современный диалог-анализ // иностранная психология. – 1996, № 6. – С. 62 – 68.
10. Петренко В.Ф., Митина О.В. Психосемантический анализ динамики общественного сознания (на материале политического менталитета). – Смоленск: Изд-во СГУ, 1997. – 214 с.
11. Поттер Дж. Дискурс-анализ как метод исследования естественно протекающей речи // Иностранная психология. – 1998, № 10. – С. 36 – 46.

Соціальна структура суспільства

1. Американская социологическая мысль. – М., 1996.
2. Ашин Г.К. Современная теория элит: критический очерк. – М., 1985.
3. Барзгова Е.С. Американская социология: традиции и современность. – Екатеринбург, 1997.
4. Бех В.П. Соціальний організм країни. – Запоріжжя, 1999.
5. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К., 1998.
6. Вебер М. Избранное. Образ общества. – М., 1994.
7. Громов И.А. Западная социология. – С-Пб, 1997.

8. Данилов А.Н. Переходное общество: Проблемы системной трансформации. – Минск, 1997.
9. История социологии в Западной Европе и США. – М., 1994.
10. История теоретической социологии: В 4 т. – М., 1997-1998.
11. Западно-европейская социология XX века. – М., 1996.
12. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології. – К., 1993.
13. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К., 1996.
14. Парсонс Т. Система современных обществ. – М., 1998.
15. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХст. – К., 1996.
16. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. – К., 1995.
17. Сорокин П. Человек, общество, цивилизация. – М., 1992.
18. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. – К., 1999.
19. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття. – К., 1999.

Гендерна соціологія

1. Айвазова С. Гендерное равенство в контексте прав человека. - М.: Изд-во "Эслан", 2001.
2. Смелзер Н. Социология.- М.,1994.- Гл.11.Сексуальные роли и неравенство.-С.328-360.
3. Про становище сімей в Україні. -К.:НВФ «Студцентр», 1999.
4. Введение в гендерные исследования. Ч.II: Хрестоматия / Под. Ред. С.В.Жеребкина - Харьков:ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001.
5. Введение в гендерные исследования. Учебное пособие./ Под ред. И.В.Костиковой. М.: Изд-во Московского университета, 2000

Соціологія споживання

1. Рощина Я.М. Социология потребления. Учебное пособие. М.ГУ-ВШЭ, 2008. Введение
2. Ильин В.И. Феномен потребления // <http://www.consumers.narod.ru/lections/introduction.html>
3. Ильин В.И.. Социология потребления. Дистанционный курс лекций
// <http://www.consumers.narod.ru/>